

Határozatok Tára

JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. november 29.¹

C-411/17. sz. ügy

**Inter-Environnement Wallonie ASBL,
Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw
kontra
Ministerrat,
az Electrabel SA
részvételével**

(a Verfassungsgerichtshof [alkotmánybíróság, Belgium] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – Környezet – Espooi Egyezmény – Aarhusi Egyezmény – 2011/92/EU irányelv – 92/43/EGK irányelv – 2009/147/EK irányelv – Az atomenergia használatának megszüntetése – A bizonyos atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő, jogszabály általi meghosszabbítása – A környezeti hatásvizsgálat hiánya – A projekt fogalma – A jogalkotó aktusa – Engedély meghosszabbítása – Nemzetközi egyezmények közvetlen hatálya – Kötelezettségektől való eltérés – Nyomós közérdek – Az ellátás biztonsága”

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. Jogi háttér	4
A. A nemzetközi jog	4
1. Az Espooi Egyezmény	4
2. Az Aarhusi Egyezmény	5
B. Az uniós jog	6
1. A KHV-irányelv	6
2. Az élőhelyvédelmi irányelv	8

¹ Eredeti nyelv: német.

III. A tényállás	8
IV. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem	10
V. Jogi értékelés	13
A. Az uniós jog atomenergiára való alkalmazhatóságáról	13
B. Jogalkotási aktusok a környezeti hatásvizsgálatban	14
C. Az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról	16
1. A projektnek a KHV-irányelv szerinti fogalma	17
2. A tevékenységnek az Espooi Egyezmény szerinti fogalma	17
a) A Bíróság értelmezési jogköre	17
b) A tevékenységnek az Espooi Egyezmény szerinti fogalma	18
3. A projektnek az Aarhusi Egyezmény szerinti fogalma	20
a) A meghosszabbítás mint „projekt”	20
b) Az engedélyek felülvizsgálata mint „projekt”	21
c) A változás vagy kiterjesztés mint „projekt”	22
d) Közbenső következtetés	22
4. A KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának és a két egyezménynek az eddigi értelmezése közötti ellentmondás	23
a) A projektnek a KHV-irányelv szerinti fogalmára vonatkozó, a nemzetközi joggal összhangban álló értelmezés	23
b) Az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény közvetlen hatályáról	24
5. A további munkálatokon alapuló projektminőségről	26
D. A KHV-irányelv alkalmazásával kapcsolatos további kérdések	26
1. A KHV-irányelv mellékleteibe történő besorolás	26
2. A vizsgálat időpontja	28
E. Eltérés a vizsgálati kötelezettségtől a villamosenergia-ellátás biztonsága és a jogbiztonság alapján	29
1. A KHV-irányelv szerinti egyedi mentességen alapuló eltérés	29
2. Eltérés az Espooi Egyezménytől	30
3. Eltérés az Aarhusi Egyezménytől	31
4. Következmények a KHV-irányelv szerinti eltérési lehetőség értelmezésére nézve	31
F. A nyolcadik kérdésről – az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdése	32

1. A nyolcadik kérdés a) pontjáról – a projekt élőhelyvédelmi irányelv szerinti fogalma	32
2. A nyolcadik kérdés b) pontjáról – jogalkotási aktus	34
3. A nyolcadik kérdés c) pontjáról – Doel 1 és Doel 2	34
4. A nyolcadik kérdés d) pontjáról – az ellátás biztonságával kapcsolatos kivétel	34
a) Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdése alkalmazásának feltételei	34
b) A villamosenergia-ellátás biztonsága	35
c) Közbenső következtetés	36
G. A Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról szóló törvény joghatásainak fenntartásáról	37
1. A stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv alkalmazási körében született ítélkezési gyakorlatról	37
2. A más környezeti vizsgálatokra való alkalmazásról	39
VI. Végkövetkeztetések	40

I. Bevezetés

1. Le kell-e folytatni környezeti hatásvizsgálatot az atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítására vonatkozó törvény elfogadásához? Ez a kérdés merül fel a belga Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság, Belgium) előtt, amelyet az ezért előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé terjeszt.

2. Ennek során a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) a nemzetközi Espooi Egyezményre² és Aarhusi Egyezményre,³ valamint a KHV-irányelvre⁴ és az élőhelyvédelmi irányelvre⁵ hivatkozik, amelyek mindegyike környezeti hatásvizsgálatot ír elő, de eltérő feltételeket tartalmaz. Ennek megfelelően az előterjesztett kérdések listája is terjedelmes.

2 Az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló 1991. évi egyezmény (HL 1992. C 104., 7. o.; kihirdette: a 148/1999. (X. 13.) Korm. rendelet).

3 A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló 1998. évi egyezmény (HL 2005. L 124., 4. o.; kihirdette: a 2001. évi LXXXI. tv.), jóváhagyta a 2005. február 17-i 2005/370/EK tanácsi határozat (HL 2005. L 124., 1. o.).

4 Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 2011. december 13-i 2011/92/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 26., 1. o.).

5 A 2013. május 13-i 2013/17/EU tanácsi irányelvel (HL 2013. L 158., 193. o.) módosított, a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (HL 1992. L 206., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 102. o.).

3. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem középpontjában mindazonáltal három kérdés áll, mégpedig először is az, hogy a jogszabályi intézkedéseket alá kell-e vetni környezeti hatásvizsgálatnak, másodszor az, hogy meg kell-e vizsgálni egy már engedélyezett tevékenység meghosszabbítását, harmadszor pedig az, hogy a vizsgálati kötelezettségek esetleges megsértése esetén igazolhatja-e nyomós közérdek az érintett erőművek további üzemeltetését. Legalábbis első pillantásra az említett jogi aktusok mindegyike eltérően szabályozza e kérdéseket.

4. Az egyezményekkel kapcsolatos kérdések miatt a jelen eljárás egyébként újabb lehetőséget kínál a Bíróságnak arra, hogy a nemzetközi környezetvédelmi jognak az uniós jogban kifejtett hatásaival, valamint az e rendelkezések értelmezésében betöltött saját szerepével foglalkozzon. Amint azt Németország a tárgyaláson kifejtette, ez különösen az Espooi Egyezmény atomerőművekre történő alkalmazása szempontjából bír kiemelkedő gyakorlati jelentőséggel, mivel az egyezmény alkalmazási körében jelenleg körülbelül 90 létesítmény működésének meghosszabbítására vonatkozó döntés vár elfogadásra. Az egyezmény keretében ezért a részes államok egy e témával foglalkozó különleges munkacsoportot is létrehoztak.

II. Jogi háttér

A. A nemzetközi jog

5. Az Espooi Egyezményt és az Aarhusi Egyezményt az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (United Nations Economic Commission for Europe – UNECE [ENSZ EGB]) keretében fogadták el. Ezen egyezmények megkötésére vegyes megállapodásként a tagállamokkal együtt került sor az akkori Európai Közösség nevében.

1. Az Espooi Egyezmény

6. Az Espooi Egyezmény tárgyát az országhatáron áttérjedő környezeti hatások vizsgálata képezi. A Tanács azt egy 1996. október 15-i, közzé nem tett határozattal hagyta jóvá, amelyet kérésre megküldött a Bíróságnak.⁶ E határozat az EK-Szerződés annak idején hatályos 228. cikke (2) bekezdésének első mondatával és (3) bekezdésének első albekezdésével összefüggésben értelmezett 130s. cikkén alapult. E rendelkezéseket megváltozott formában immár az EUMSZ 192. cikk és az EUMSZ 218. cikk (6) bekezdésének b) pontja, valamint (8) bekezdésének első mondata tartalmazza.

7. Az Espooi Egyezmény 1. cikkének (v) és (ix) pontja releváns fogalommeghatározásokat tartalmaz:

„Az egyezmény alkalmazása szempontjából:

[...]

(v) »Tervezett tevékenység«: bármely olyan tevékenység, vagy a tevékenység bármely jelentős megváltoztatása, amely egy alkalmazandó nemzeti eljárásnak megfelelően valamely illetékes hatóság döntésének van alávetve.

[...]

(ix) »Illetékes hatóság«: egy fél által kijelölt nemzeti hatóság vagy hatóságok, amely(ek) az egyezmény szerinti feladatok végrehajtásának felelőse(i), és/vagy egy fél által valamely tervezett tevékenységre vonatkozóan döntéshozói jogkörrel felruházott hatóság vagy hatóságok.

6 1996. július 17-i 8931/96. sz. tanácsi dokumentum.

[...]

8. Az Espooi Egyezmény 2. cikke a szerződő államok alapvető kötelezettségeit tartalmazza:

„(1) A felek, egyenként vagy közösen, megtesznek minden megfelelő és hatékony intézkedést a tervezett tevékenységekből eredő jelentős mérvű, ártalmas országhatáron átterjedő környezeti hatások megelőzésére, csökkentésére és ellenőrzésére.

(2) Minden egyes fél megteszi a szükséges jogi, közigazgatási vagy egyéb intézkedéseket az egyezmény rendelkezéseinek végrehajtására, beleértve – az I. Függelékben felsorolt, várhatóan jelentős mérvű ártalmas, országhatáron átterjedő hatást előidéző tervezett tevékenységekre tekintettel – olyan környezeti hatásvizsgálati eljárás bevezetését, amely lehetővé teszi a nyilvánosság részvételét és a II. Függelékben leírt környezeti hatásvizsgálati dokumentáció elkészítését.

(3) A kibocsátó fél biztosítja, hogy az egyezmény rendelkezéseinek megfelelően az I. Függelékben felsorolt, várhatóan jelentős mérvű ártalmas, országhatáron átterjedő hatást előidéző tervezett tevékenység engedélyezésére vagy megkezdésére vonatkozó döntés előtt környezeti hatásvizsgálatot végeznek.

[...]

(6) A kibocsátó fél az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően lehetőséget biztosít a várhatóan hatást viselő területek nyilvánossága számára a tervezett tevékenységekre vonatkozó megfelelő környezeti hatásvizsgálati eljárásban való részvételre, és biztosítja, hogy a hatásviselő fél nyilvánossága számára nyújtott lehetőség egyenértékű a kibocsátó fél nyilvánossága számára biztosítottal.”

9. Az Espooi Egyezmény I. függelékének 2. pontja meghatározza az egyezmény hatálya alá tartozó hőerőműveket:

„Hőerőművek és más égetőművek 300 megawatt vagy annál nagyobb hőteljesítménnyel, valamint atomerőművek és egyéb atomreaktorok (kivéve az olyan kutató berendezéseket, amelyek hasadóképes és szaporító anyagok termelésére, ill. átalakítására szolgálnak, és maximális teljesítményük nem haladja meg az 1 kilowatt folyamatos hőterhelést).”

2. Az Aarhusi Egyezmény

10. Az Aarhusi Egyezmény 2. cikke releváns fogalommeghatározásokat tartalmaz:

„Jelen Egyezményre vonatkozóan:

[...]

(2) A »hatóság« jelenti

a) az országos, regionális és egyéb szintű kormányzatot;

b) [...]

A fenti meghatározás nem tartalmazza azokat a testületeket vagy intézményeket, melyek igazságszolgáltatási vagy jogalkotói minőségben járnak el.”

11. Az Aarhusi Egyezmény 6. cikke szabályozza a nyilvánosság egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban való részvételét:

„(1) Valamennyi Fél

a) az I. mellékletben felsorolt javasolt tevékenységek engedélyezési eljárása során hozandó döntésben betartja e cikk rendelkezéseit;

[...]

c) eldöntheti esetről esetre, amennyiben a nemzeti joga így rendelkezik, hogy nem alkalmazza a jelen cikk rendelkezéseit olyan javasolt tevékenységekre, amelyek honvédelmi célokat szolgálnak, amennyiben a Fél úgy véli, hogy ezeket a jelen cikk alkalmazása hátrányosan befolyásolná.

(4) Valamennyi Fél biztosítja a nyilvánosság korai fázisban való részvételét, amikor az összes választási lehetőség még nyitott, és hatékony társadalmi részvétel valósulhat meg.

(6) Valamennyi Fél előírja az illetékes hatóságoknak, hogy az érintett nyilvánosságnak biztosítsák a jelen cikkben szabályozott környezeti döntéshozatalban való részvételéhez szükséges összes releváns, a közösségi részvétel idején rendelkezésre álló információba való betekintés lehetőségét [...] azonnal, amint az adott információ rendelkezésre áll. [...]

[...]

(10) Valamennyi Fél biztosítja azt, hogy amikor a hatóság felülvizsgálja vagy időszerűsíti az (1) bekezdésben meghatározott tevékenységre vonatkozó működési feltételeket, az e cikk (2)–(9) bekezdéseiben foglalt rendelkezéseket, amennyiben szükségesnek látszanak, a szükséges változtatásokkal alkalmazza.

[...]”

12. E rendelkezés többi bekezdése a nyilvánosság részvételével és a tevékenység környezeti hatásainak vizsgálatával kapcsolatos részleteket szabályozza.

13. Az Aarhusi Egyezmény I. melléklete sorolja fel azokat a tevékenységeket, amelyekkel kapcsolatban a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja alapján kötelező a nyilvánosság részvétele. Az Aarhusi Egyezmény I. melléklete 1. pontjának ötödik francia bekezdése az alábbi tevékenységet tartalmazza: „atomerőművek és egyéb nukleáris reaktorok, tartalmazva ezen erőművek vagy reaktorok leszerelését vagy leállítását”. A 22. pont első mondata értelmében „[a] fenti tevékenységek bármilyen változása vagy kiterjesztése a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja alá esik, amennyiben a változás vagy kiterjesztés önmaga megfelel a jelen mellékletben foglalt feltételeknek/határértékeknek”.

B. Az uniós jog

1. A KHV-irányelv

14. A KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja úgy határozza meg a „projekt” fogalmát, hogy az az alábbiakat jelenti: „épületek vagy egyéb létesítmények kivitelezése” (első francia bekezdés), illetve „egyéb beavatkozások a természetes környezetbe és tájba, beleértve az ásványkincsek kiaknázását is” (második francia bekezdés).

15. A KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése kizárja a jogalkotási aktusokat az irányelv hatálya alól:

„Mivel ez az irányelv a jogalkotási folyamaton keresztül valósítja meg célját – ideértve az információnyújtást is –, jelen irányelv nem vonatkozik azokra a projektekre, amelyek részleteit különleges nemzeti jogszabály határozza meg.”

16. A KHV-irányelv 2. cikkének (1) bekezdése a környezeti hatásvizsgálat elvégzésére vonatkozó alapvető kötelezettséget tartalmazza:

„A tagállamok meghoznak minden olyan intézkedést, amely ahhoz szükséges, hogy az engedély megadása előtt többek között a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek engedélyezése kötelező legyen, és esetükben hatásvizsgálatot végezzenek. Ezeket a projekteket a 4. cikk határozza meg.”

17. A KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy egyes projekteket mentesítsenek az irányelv alkalmazása alól:

„A 7. cikk sérelme nélkül, a tagállamok kivételes esetekben egyes projekteket teljesen vagy részben mentesíthetnek az ebben az irányelvben meghatározott rendelkezések hatálya alól.

Ebben az esetben a tagállamok:

- a) megvizsgálják, hogy egyéb vizsgálati mód megfelelő-e;
- b) az érintett nyilvánosság rendelkezésére bocsátják az a) pontban említett egyéb vizsgálati módok során szerzett információkat, a mentességet megadó határozatra vonatkozó adatokat, valamint a mentesség engedélyezésének okait;
- c) az engedély megadása előtt tájékoztatják a Bizottságot a mentesítés okairól, és ahol alkalmazható, rendelkezésére bocsátják a saját állampolgáraik számára hozzáférhetővé tett adatokat [helyesen: rendelkezésére bocsátják az adott esetben a saját állampolgáraik számára hozzáférhetővé tett adatokat].

A Bizottság késedelem nélkül továbbítja a kapott iratokat a többi tagállamhoz.

[...]”

18. A KHV-irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében „[a] 2. cikk (4) bekezdésére is figyelemmel az I. mellékletben felsorolt projekteket [az előírt] vizsgálatnak vetik alá”. Az I. melléklet 2. a) pontja az atomerőműveket említi. Az I. melléklet 24. pontja ezenkívül a következőket említi: „az e mellékletben felsorolt projektek bármilyen változtatása vagy bővítése, ha az ilyen változtatás vagy bővítés önmagában eléri az e mellékletben adott esetben meghatározott küszöbértékeket.”

19. A KHV-irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a II. mellékletben felsorolt projektek tekintetében a tagállamok megvizsgálják, hogy kell-e környezeti hatásvizsgálatot végezni. A II. melléklet 13. a) pontja a következőket említi: „az I. vagy ebben a mellékletben felsorolt már engedélyezett, kivitelezett vagy kivitelezés alatt lévő projektek bármely olyan megváltoztatása vagy bővítése, amelynek jelentős ártalmas hatása van [helyesen: lehet] a környezetre (az I. mellékletben nem szereplő változtatás vagy bővítés)”.

20. A KHV-irányelv 6. cikkének (4) bekezdése a nyilvánosság részvételének időpontját szabályozza:

„Az érintett nyilvánosság számára kellő időben hatékony lehetőséget kell biztosítani a 2. cikk (2) bekezdésében említett, a környezettel kapcsolatos döntéshozatali eljárásokban történő részvételre, ebből a célból az jogosult észrevételei és véleménye kifejezésre juttatására, amikor a hatáskörrel rendelkező hatóság vagy hatóságok előtt még minden lehetőség nyitva áll, még mielőtt az engedélyezési kérelemről a határozatot meghozzák.”

21. A KHV-irányelv 7. cikke az országhatáron áttérjedő környezeti hatásvizsgálatot szabályozza. Ilyen hatásvizsgálatot akkor kell végezni, ha „egy tagállam megállapítja, hogy egy projekt várhatóan jelentős hatással lesz a környezetre egy másik tagállam területén, vagy ha egy tagállam, amelyre a projekt várhatóan jelentős hatással lesz, [e]zt kérelmezi”.

2. Az élőhelyvédelmi irányelv

22. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdése az alábbiak szerint szabályozza az olyan tervek és projektek engedélyezését, amelyek valószínűleg jelentős hatással lesznek az élőhelyvédelmi irányelv vagy a madárvédelmi irányelv⁷ alapján védelemben részesített természeti területre:

„(3) Figyelembe véve az adott természeti terület védelmével [helyesen: megőrzésével] kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy program [helyesen: projekt] hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy program [helyesen: projekt] részeként valószínűleg jelentős hatással lesz arra. A természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményét figyelembe véve, továbbá a (4) bekezdés rendelkezéseinek értelmében [helyesen: rendelkezéseire is figyelemmel] az illetékes nemzeti hatóságok csak azután hagyják jóvá az érintett tervet vagy programot [helyesen: projektet], ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután – adott esetben – kikérték a lakosság véleményét is.

(4) Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre figyelemmel [helyesen: valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okra, köztük társadalmi vagy gazdasági jellegű okokra is figyelemmel] – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy programot [helyesen: projektet], a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot.

Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában, és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyeül szolgál, kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint – a közérdek kényszerítő indokain alapuló szempontokat lehet érvényesíteni [helyesen: nyomós közérdeken alapuló egyéb kényszerítő okokra lehet hivatkozni].”

III. A tényállás

23. A belgiumi Schelde folyónál található Doelben és a Maas melletti Tihange-ban 1975. február 15. és 1985. szeptember 1. között hét atomerőművet helyeztek üzembe határozatlan időre.

⁷ A legutóbb a környezetvédelem területén elfogadott egyes irányelveknek a Horvát Köztársaság csatlakozására tekintettel történő kiigazításáról szóló, 2013. május 13-i 2013/17/EU tanácsi irányelvvel (HL 2013. L 158., 193. o.) módosított, a vadon élő madarak védelméről szóló, 2009. november 30-i 2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 20., 7. o.).

24. A doeli atomerőművek a szárazföld felől a madárvédelmi irányelv alapján védelemben részesített „Schorren en Polders van de Beneden-Schelde” területtel (Natura 2000 kód: BE2301336) határosak. A Schelde e területen az élőhelyvédelmi irányelv alapján védelemben részesített „Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent” terület (Natura 2000 kód: BE2300006), valamint a holland „Westerschelde & Saeftinghe” terület (Natura 2000 kód: NL9803061) része. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szerint emellett a belga „Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen” terület (Natura 2000 kód: BE2100017) is a közelben fekszik.

25. A BE2300006 kódszámú belga területen többek között 350 hektárnyi „Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)” elsődleges fontosságú élőhelytípus (Natura 2000 kód: 91E0*) található, valamint kisebb mértékben a szintén elsődleges fontosságú „Fajgazdag Nardus-gyepek szilikátos alapkövetű hegyvidéki területeken és kontinentális európai területek domb- és hegyvidékein” élőhelytípus (Natura 2000 kód: 6230*) is jelen van.⁸ Ugyanezek az elsődleges fontosságú élőhelytípusok vannak jelen a BE2100017 kódszámú belga területen is.⁹ Az NL9803061 kódszámú holland területen csekély mértékben a „Lágyszárú vegetációval megkötött álló dűnék (»szürke dűnék«)” elsődleges fontosságú élőhelytípus (Natura 2000 kód: 2130*) van jelen.¹⁰

26. Nem meglepő módon a Scheldét magában foglaló mindkét védett természeti terület esetében az élőhelyvédelmi irányelv II. melléklete szerinti különböző halfajok, például a finta (*Alosa fallax*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), a botos kölönte (*Cottus gobio*), a vágócsík (*Cobitis taenia*), a folyami ingola (*Lampetra fluviatilis*) és a tengeri ingola (*Petromyzon marinus*) megnevezésére kerül sor, melyek közül az utolsó két faj nem a szoros értelemben vett halak közé, hanem a körszájúak főosztályába tartozik.¹¹

27. A holland határ néhány kilométerre van. Más tagállamok körülbelül 100 kilométerre (Németország és Franciaország) vagy távolabbra vannak e helytől.

28. 2003-ban a belga jogalkotó úgy határozott, hogy leállítja a villamos áram atomenergia útján való előállítását. A 2003. január 31-i törvény rendelkezése szerint nem kerülhet sor új atomerőmű építésére, és a működő erőművek 40 éves üzemelést követően fokozatosan, vagyis 2015 (Doel 1, Doel 2, valamint Tihange 1) és 2025 között befejezik a működésüket. Mivel a teljes villamosenergia-termelés több mint felét az atomerőművek állították elő, a 2003. január 31-i törvény feljogosította a kormányt, hogy a villamosenergia-ellátás biztonságát fenyegető veszély esetén eltérjen ettől a rendelkezéstől.

29. Egy 2013. december 18-i törvény tíz évvel elhalasztotta a Tihange 1 atomerőmű bezárásának időpontját. A törvény emellett eltörölte a kormány felhatalmazását az atomerőművek bezárásának ütemezésétől való eltérésre.

30. A Doel 1 erőmű 2015. február 15-én befejezte az energiatermelést.

31. A 2015. június 28-i törvény azonban a belgiumi villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében módosította a Doel 1 és a Doel 2 erőmű ipari villamosenergia-termelésének befejezésére meghatározott időpontot. A törvény újra engedélyezi, hogy a Doel 1 atomerőmű 2015. július 6. és 2025. február 15. között villamos energiát állítson elő, és tíz évvel, 2025. december 1-jéig meghosszabbítja a Doel 2 erőmű ipari villamosenergia-termelésének leállítására meghatározott határidőt.

8 Egységes adatlap, <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=BE2300006>.

9 Egységes adatlap, <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=BE2100017>.

10 Egységes adatlap, <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=NL9803061>.

11 Lásd a 8–10. lábjegyzetet.

32. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szerint a belga állam és az erőműveket üzemeltető Electrabel részvénytársaság (a továbbiakban: Electrabel) közötti megállapodás létrejött volt az ipari villamosenergia-termelés időszaka meghosszabbításának egyik feltétele. E megállapodás megkötésére 2015. november 30-án került sor. Az egy körülbelül 700 millió eurós „megújítási” beruházási tervet tartalmaz. Az előirányzott intézkedések többek között a negyedik időszakos biztonsági felülvizsgálaton, valamint a fukushimai balesetet követően elvégzett stresszteszteken alapuló változtatásokat foglalják magukban.

33. E beruházásokat előzetes vizsgálatnak vetették alá egy környezeti hatásvizsgálatot illetően. Az előzetes vizsgálat azzal az eredménnyel zárult, hogy nincs szükség környezeti hatásvizsgálatra, mivel a változtatások nem járnak káros sugárhatással vagy a fennálló környezeti sugárhatások jelentős változásával. E döntést megtámadták a belga Staatsrat (államtanács, Belgium) előtt. A Staatsrat (államtanács) előtti eljárás még folyamatban volt az előzetes döntéshozatal iránti kérelem keltekor.¹²

34. A Doel 1 erőműre vonatkozóan a 2015. június 28-i törvény alapján az érintett erőmű üzemeltetője részére új egyedi villamosenergia-termelési engedélyt kell kiállítani, és a működési engedélyt további, a villamosenergia-termelésről szóló rendelkezésekkel kell kiegészíteni.

35. Az alapeljárás két felperese, a környezet és az élettér védelmére létrehozott két egyesület a 2015. június 28-i törvény megsemmisítése iránti keresetet nyújtott be a Verfassungsgerichtshofhoz (alkotmánybíróság), mivel e törvény a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű működését környezeti hatásvizsgálat és a nyilvánosság részvételét lehetővé tevő eljárás mellőzésével hosszabbítja meg tíz évvel.

36. A két egyesület az Espooi Egyezményre és az Aarhusi Egyezményre, valamint a KHV-irányelvre, az élőhelyvédelmi irányelvre és a madárvédelmi irányelvre hivatkozik.

IV. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem

37. A belga Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) ezért előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Az Espooi Egyezmény 2. cikkének (1)–(3), (6) és (7) bekezdését, 3. cikkének (8) bekezdését, 5. cikkét és 6. cikkének (1) bekezdését, valamint I. függelékének 2. pontját a »Background note on the application of the Convention to nuclear energy-related activities«-nek (az egyezmény atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre történő alkalmazásáról szóló tájékoztató dokumentum) és a »Good Practice recommendations on the application of the Convention to nuclear energy-related activities«-ben (az egyezmény atomenergiával kapcsolatos tevékenységekre történő alkalmazására vonatkozó legjobb gyakorlatokról szóló ajánlások) foglalt információknak megfelelően kell-e értelmezni?
- 2) Úgy kell-e értelmezni az Espooi Egyezmény 1. cikkének az »illetékes hatóság« fogalmát meghatározó (ix) pontját, hogy az »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről« szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvényhez hasonló jogalkotási aktusokat, többek között az e törvény elfogadása keretében készített különböző tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével kizárja az említett egyezmény hatálya alól?

¹² Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 39. és 40. pontja.

- 3) a) Úgy kell-e értelmezni az Espooi Egyezmény 2–6. cikkét, hogy azokat az olyan jogalkotási aktusok elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvény, amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
- b) Eltérően alakul-e az a) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
- c) Az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősül-e, amely lehetővé teszi az Espooi Egyezmény 2–6. cikkétől való eltérést és/vagy ezek alkalmazásának felfüggesztését?
- 4) Úgy kell-e értelmezni »a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságban a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról« szóló Aarhusi Egyezmény 2. cikkének (2) bekezdését, hogy az »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvényhez hasonló jogalkotási aktusokat kizárja az említett egyezmény hatálya alól, akár az e törvény elfogadása keretében készített különböző tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével, akár azokat figyelembe nem véve?
- 5) a) A többszakaszos döntéshozatali eljárások vonatkozásában, figyelembe véve többek között a »Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters«-t (a környezettel kapcsolatos döntések meghozatalában a nyilvánosság tényleges részvételét elősegítő eszközökről szóló maastrichti ajánlások), úgy kell-e értelmezni az Aarhusi Egyezmény I. mellékletével összefüggésben annak 2. és 6. cikkét, hogy e rendelkezéseket az olyan jogalkotási aktus elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvény, amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
- b) Eltérően alakul-e az a) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
- c) Az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősül-e, amely lehetővé teszi az Aarhusi Egyezmény 2. és 6. cikkétől való eltérést és/vagy ezek alkalmazásának felfüggesztését?
- 6) a) Esetlegesen az Espooi Egyezménnyel és az Aarhusi Egyezménnyel összefüggésben úgy kell-e értelmezni a KHV-irányelv II. mellékletének 13. a) pontjával együttesen értelmezett 1. cikkének (2) bekezdését, hogy e rendelkezést kell alkalmazni egy atomerőmű leállítására és az általa megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidő elhalasztására, amely a jelen ügyhöz hasonlóan magában foglalja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőműre fordított jelentős beruházásokat és a biztonsági fejlesztéseket?

- b) Amennyiben az a) pontban megfogalmazott kérdésre igenlő választ kell adni, úgy kell-e értelmezni a KHV-irányelv 2–8. és 11. cikkét, valamint az I., a II. és a III. mellékletét, hogy e rendelkezéseket az olyan jogalkotási aktusok elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvény, amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
- c) Eltérően alakul-e az a) és a b) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
- d) Amennyiben az a) pontban megfogalmazott kérdésre igenlő választ kell adni, úgy kell-e értelmezni a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdését, hogy az az ország villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján lehetővé teszi azt, hogy az atomerőművek leállításának elhalasztása mentesüljön a KHV-irányelv 2–8. és 11. cikkének alkalmazása alól?
- 7) Úgy kell-e értelmezni a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése értelmében vett »különleges jogszabály« fogalmát, hogy az »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvényhez hasonló jogalkotási aktusokat többek között az e törvény elfogadása keretében készített és a fent hivatkozott irányelv céljainak elérésére alkalmas tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével kizárja az említett egyezmény hatálya alól?
- 8) a) Esetlegesen a KHV-irányelvvél, az Espooi Egyezménnyel és az Aarhusi Egyezménnyel összefüggésben úgy kell-e értelmezni az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkét a madárvédelmi irányelv 3. és 4. cikkével összefüggésben, hogy e rendelkezést kell alkalmazni a valamely atomerőmű leállítására és az általa megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidő elhalasztására, amely a jelen ügyhöz hasonlóan magában foglalja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőműre fordított jelentős beruházásokat és a biztonsági fejlesztéseket?
- b) Ha az a) pontban megfogalmazott kérdésre a válasz igenlő, úgy kell-e értelmezni az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdését, hogy azt az olyan jogalkotási aktusok elfogadása előtt kell alkalmazni, mint amilyen »a villamosenergia-ellátás biztonságának fenntartása érdekében az atomenergia ipari célú villamosenergia-termelésre történő használatának fokozatos megszüntetéséről szóló, 2003. január 31-i törvény módosításáról« szóló, 2015. június 28-i törvény, amelynek 2. cikke elhalasztja a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű leállítására és az általuk megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezésére meghatározott határidőt?
- c) Eltérően alakul-e az a) és a b) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz attól függően, hogy a kérdés a Doel 1 vagy a Doel 2 erőműre vonatkozik, tekintettel arra, hogy az előbbi erőmű esetében a 2015. június 28-i fent hivatkozott törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni?
- d) Ha az a) pontban megfogalmazott kérdésre a válasz igenlő, úgy kell-e értelmezni az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdését, hogy ez alapján az ország villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó okok többek között a fent hivatkozott

2015. június 28-i törvény elfogadása keretében készített és a fent hivatkozott irányelv céljainak elérésére alkalmas tanulmányok és lefolytatott meghallgatások figyelembevételével nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indokoknak tekinthetőek?

- 9) A nemzeti bíróság, amennyiben a fenti előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adott válaszok alapján meg kell állapítania, hogy a megtámadott törvény nem tesz eleget a fent hivatkozott egyezményekből és irányelvekből eredő kötelezettségeknek, és az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága sem tekinthető nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak, fenntarthatja-e a 2015. június 28-i törvény joghatásait a jogbizonytalanság elkerülése és a környezeti hatásvizsgálatra, valamint a nyilvánosság részvételére vonatkozó, a fent hivatkozott egyezményekből vagy irányelvekből származó kötelezettségek teljesítése érdekében?”

38. Az alapeljárás feleként az Inter-Environnement Wallonie ASBL és a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw, valamint az Electrabel SA, továbbá a Belga Királyság, az Osztrák Köztársaság, Németország, a Portugál Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Cseh Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, valamint az Európai Bizottság foglaltak állást írásban. Az Egyesült Királyság kivételével mindannyian részt vettek a 2018. szeptember 10-én megtartott tárgyaláson is.

V. Jogi értékelés

39. A Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) kérdései az Unió két nemzetközi egyezményének és az uniós jog két irányelvének minden esetben hasonló jogkérdésekre, mégpedig arra tekintettel történő értelmezésére irányulnak, hogy a valamely atomerőműben megvalósított villamosenergia-termelés időszakának egy jogalkotási aktus (erről lásd a B. pontot) általi meghosszabbítását (erről lásd a C. és D. pontot) projektként környezeti hatásvizsgálat alá kell-e vetni, valamint hogy el lehet-e térni az esetleges környezeti hatásvizsgálati kötelezettségektől (erről lásd az E. pontot). E jogkérdéseket minden esetben először a KHV-irányelv szempontjából vizsgálom meg, hogy ezt követően annak vizsgálatára térjek át, hogy a két egyezmény mennyiben befolyásolja az eredményt. Az élőhelyvédelmi irányelvvel kapcsolatos kérdéseket azonban külön kell vizsgálni (erről lásd az F. pontot). Mivel a kérdésekre adandó válaszok alapján nagy valószínűséggel eljárási hiba történt, végezetül azt vizsgálom meg, hogy mennyiben tarthatók fenn a környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó rendelkezések megsértésével elfogadott intézkedés joghatásai (erről lásd a G. pontot). Legelőször mindazonáltal azzal kell foglalkozni, hogy ellentétes-e az Euratom-Szerződéssel az uniós jog alapügybeli alkalmazása (erről lásd az A. pontot).

A. Az uniós jog atomenergiára való alkalmazhatóságáról

40. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képező összes jogi aktus az annak idején fennálló, jelenleg az EUMSZ 192. cikkben rögzített környezetvédelmi hatáskörökön, valamint az egyezmények esetében a külső hatáskörök gyakorlására vonatkozó, annak idején alkalmazandó eljárásjogi rendelkezésen alapul.

41. Mindazonáltal az EAK 106a. cikk (3) bekezdése szerint az EUM-Szerződés rendelkezései nem térhetnek el az Euratom-Szerződés rendelkezéseitől.¹³ Ezért először azt kell megvizsgálni, hogy a két egyezménynek vagy a két irányelvnek az atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítására való alkalmazása ilyen eltéréssel járhat-e.

¹³ 2015. február 12-i Parlament kontra Tanács ítélet (C-48/14, EU:C:2015:91, 38. pont).

42. Az eltérés mindenképpen kizárt akkor, ha a kérdéses uniós jogi rendelkezések az Euratom-Szerződésben vagy az alapján nem szabályozott kérdésekre vonatkoznak.¹⁴

43. E tekintetben különösen az EAK II. címe 3. fejezetének a közegészség nukleáris ágazatbeli védelmére vonatkozó rendelkezései jöhetnek szóba. E rendelkezéseket azok hatékony érvényesülése érdekében tágan kell értelmezni.¹⁵ Ezért a nukleáris létesítmények építésére és működésére vonatkozó hatósági engedélyek megadása a lakosság egészségének az ionizáló sugárzásból származó veszéllyel szembeni védelméhez kapcsolódó szempontok miatt az Euratom-Szerződés alkalmazási területére tartozik.¹⁶

44. Ezzel kapcsolatban először is meg kell jegyezni, hogy az Euratom-Szerződésnek ez a lakosság védelmével kapcsolatos alkalmazási területe nem zárhatja ki az élőhelyvédelmi irányelv alkalmazását. Ez utóbbi célja ugyanis nem a lakosság, hanem a természetes élőhelyek és a vadon élő fajok védelme.

45. A KHV-irányelv, valamint az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény alapján szükséges környezeti hatásvizsgálatot illetően sem került azonban sor megfelelő rendelkezések elfogadására az Euratom-Szerződés rendelkezései alapján. Ezenfelül az említett jogi aktusokban előírt környezeti hatásvizsgálatok nem korlátozódnak a lakosság ionizáló sugárzással szembeni védelmére, hanem az adott projektek által várhatóan a környezetre gyakorolt *minden* jelentős hatás a tárgyat képezi.

46. Egyébként nyilvánvalóan az uniós jogalkotó is abból indult ki, hogy az egyezmények és a KHV-irányelv nem ellentétesek az Euratom-Szerződéssel, mivel a szabályozások kifejezetten az atomerőművek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatát írják elő,¹⁷ nincsenek azonban kiegészítő jelleggel az Euratom-Szerződésre alapozva.

47. Belgium kifejti ugyan, hogy az uniós jog alkalmazása az Euratom-Szerződés céljaival, különösen az ellátás biztonságának az EAK 2. cikk d) pontja szerinti céljával sem lehet ellentétes, e rendelkezésben azonban az ércel és hasadóanyaggal való ellátásról van szó. Nem tűnik úgy, hogy ezt érintené a környezeti hatásvizsgálat vagy a nyilvánosság részvétele.

48. A többi fél és a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) tehát helyesen képviseli egybehangzóan azt az álláspontot, hogy az Euratom-Szerződéssel nem ellentétes a szóban forgó egyezmények és irányelvek alkalmazása.

B. Jogalkotási aktusok a környezeti hatásvizsgálatban

49. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem második, negyedik és hetedik kérdése arra a körülményre vonatkozik, hogy a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakát egy jogszabályi intézkedés hosszabbította meg. A Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) ezért azt kérdezi, hogy az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény, valamint a KHV-irányelv alapján meg kell-e vizsgálni egy jogszabályi intézkedés környezetre gyakorolt hatásait.

14 Lásd ebben az értelemben: 1990. március 29-i Görögország kontra Tanács ítélet (C-62/88, EU:C:1990:153, 17. pont); 2005. április 12-i Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet (C-61/03, EU:C:2005:210, 44. pont); 1994. november 15-i 1/94 (A WTO-egyezmény mellékletét képező megállapodások) vélemény (EU:C:1994:384, 24. pont).

15 2002. december 10-i Bizottság kontra Tanács („a nukleáris biztonságról szóló egyezmény”) ítélet (C-29/99, EU:C:2002:734, 78. pont); 2009. október 27-i ČEZ ítélet (C-115/08, EU:C:2009:660, 100. pont).

16 2009. október 27-i ČEZ ítélet (C-115/08, EU:C:2009:660, 105. pont). Lásd még: 2002. december 10-i Bizottság kontra Tanács („a nukleáris biztonságról szóló egyezmény”) ítélet (C-29/99, EU:C:2002:734, 89. pont).

17 Az Espooi Egyezmény I. függelékének 2. pontja, az Aarhusi Egyezmény I. melléklete 1. pontjának ötödik francia bekezdése és a KHV-irányelv I. mellékletének 2. b) pontja.

50. A KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése szerint ezen irányelv nem vonatkozik azokra a projektekre, amelyek részleteit különleges nemzeti jogszabály határozza meg, mivel ez az irányelv a jogalkotási folyamaton keresztül valósítja meg célját, ideértve az információnyújtást is.

51. Ezzel szemben az Espooi Egyezmény nem zárja ki kifejezetten a jogalkotási aktusokat a hatálya alól. Igaz, hogy az Aarhusi Egyezmény 2. cikkének (2) bekezdése tartalmaz egy jogalkotással kapcsolatos fenntartást. Ez azonban úgy van megfogalmazva, hogy csak azok a testületek és intézmények vannak kizárva az egyezmény hatálya alól, amelyek *jogalkotói minőségben* járnak el.

52. Adott esetben ezért mindkét egyezmény úgy értelmezhető, hogy azok a jogalkotó aktusaira is vonatkoznak, ha az nem jogalkotóként, tehát jogalkotói minőségben, hanem egy projektet engedélyező közigazgatási hatóságként járt el.¹⁸

53. Első pillantásra előnyben részesítendőnek tűnik a környezeti hatásvizsgálat ilyen, a KHV-irányelvhez képest tágabb hatálya, mert máskülönben fennállhat a kijátszás kockázata, amely éppen a környezetre különösen jelentős hatást gyakorló nagy projektek esetében valósulhat meg.

54. Az ilyen kijátszás nemcsak a két egyezményt sértheti, hanem a környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó általános nemzetközi jogi kötelezettséget is. A Nemzetközi Bíróság (NB) szerint ugyanis minden állam köteles környezeti hatásvizsgálatot végezni, ha fennáll a veszélye annak, hogy valamely tervezett vagy javasolt tevékenység határokon átnyúló összefüggésben jelentős kedvezőtlen hatásokkal járhat.¹⁹ Az államok pedig a nemzetközi közjognak például a szerződések jogáról szóló bécsi egyezmény²⁰ 27. és 46. cikkében kifejezésre jutó általános elve alapján nem hivatkozhatnak belső jogrendjükre – ideértve belső hatáskörmegosztásukat is – a nemzetközi jogi kötelezettségek megsértésének igazolásául. Az uniós jogban e tekintetben ugyanezek az elvek alkalmazandók.²¹ Ennek megfelelően időközben a KHV-irányelvnek az alapeljárásban még nem alkalmazandó, 2014/52/EU irányelvvel²² módosított változata 2. cikkének (5) bekezdésében foglalt, a külön nemzeti jogi aktusokra vonatkozó újrászövegezett kivétel is kizárja a 7. cikk szerinti, országhatáron átterjedő környezeti hatásvizsgálatra való alkalmazást.

55. A Bíróságnak azonban a jelen ügyben végső soron nem kell döntenie arról, hogy milyen következményekkel jár ez a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése, valamint az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény között látszólag fennálló ellentét. Az 1. cikk (4) bekezdésére vonatkozó értelmezése ugyanis végeredményben elejét veszi az egyezmények megsértésének.

56. A Bíróság úgy határozott a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdésével kapcsolatban, hogy az csak két feltétel teljesülése esetén mentesíti a projekteket a vizsgálati eljárás alól. *Egyrészt* a projekt részleteit egyedi jogszabályban kell elfogadni; *másrészt* az irányelv céljait, beleértve az információnyújtást, jogalkotási folyamaton keresztül kell megvalósítani.²³

18 Az Aarhusi Egyezmény hasonló intézkedésekre való egyesült királyságbeli alkalmazásával kapcsolatban lásd: az Aarhusi Egyezmény Jogkövetési Bizottságának 2013. október 23-i megállapításai és ajánlásai, Ewing kontra Egyesült Királyság (ACCC/C/2011/61, ECE/MP.PP/C.1/2013/13, Hybrid Bill, 54. pont). E bizottsággal kapcsolatban lásd: az Edwards ügyre vonatkozó indítványom (C-260/11, EU:C:2012:645, 8. pont). Eltérő álláspontot képvisel azonban a 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet (C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 50. pont) és a 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet (C-182/10, EU:C:2012:82, 43. pont).

19 Az NB 2010. április 20-i Pulp Mills on the River Uruguay (Argentína kontra Uruguay) ítélete, I.C.J. Reports 2010, 14. o., 204. pont; 2015. december 16-i Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area (Costa Rica kontra Nicaragua) és Construction of a Road in Costa Rica along the San Juan River (Nicaragua kontra Costa Rica) ítélete, I. C. J. Reports 2015, 665. o., 104. pont.

20 Az 1969. május 23-án kötött egyezmény (*United Nations Treaty Series*, 1155. kötet, 331. o.; kihirdette: az 1987. évi 12. tvr.).

21 Lásd például: 1970. május 5-i Bizottság kontra Belgium ítélet (77/69, EU:C:1970:34, 15. pont); 2003. december 9-i Bizottság kontra Olaszország ítélet (C-129/00, EU:C:2003:656, 29. pont); 2011. március 8-i 1/09 (A szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás) vélemény (EU:C:2011:123, 86. pont).

22 2014. április 16-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 124., 1. o.).

23 1999. szeptember 16-i WWF és társai ítélet (C-435/97, EU:C:1999:418, 57. pont); 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet (C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 37. pont); 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 26. pont).

57. Az első feltétel azt jelenti, hogy a jogalkotási aktus ugyanazon jellemzőkkel bír, mint a KHV-irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett engedély.²⁴ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem e kérdést érintő részével az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításával összefüggésben foglalkozom.²⁵

58. A második feltétel azt jelenti, hogy a KHV-irányelv céljait jogalkotási folyamaton keresztül kell megvalósítani. A 2. cikk (1) bekezdéséből e tekintetben az következik, hogy ezen irányelv alapvető célja annak biztosítása, hogy a többek között a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében az „engedély megadása előtt” környezeti hatásvizsgálatot végezzenek.²⁶

59. Következésképpen a jogalkotónak a projekt elfogadásának időpontjában elegendő információval kell rendelkeznie. E tekintetben a projektgazdának olyan információkat kell benyújtania, amelyek tartalmazzák legalább a projekt leírását a projekt helyére, kialakítására és méretére vonatkozó információkkal, a jelentős kedvezőtlen hatások elkerülésére, csökkentésére és – lehetőség szerint – ellensúlyozására tervezett intézkedések leírását, valamint a projekt várható fő környezeti hatásainak meghatározásához és vizsgálatához szükséges adatokat.²⁷

60. Az információnyújtáson túlmenően a jogalkotási folyamatban a nyilvánosság megfelelő részvételét is biztosítani kell. A (16), (17) és (19) preambulumbekendésből ugyanis az következik, hogy ez is a KHV-irányelv egyik alapvető célját képezi. Ez pedig szükségszerűen magában foglalja a nyilvánosság országhatáron áterjedő részvételét is, mivel (15) preambulumbekendése szerint az irányelv hivatott biztosítani az Espooi Egyezmény végrehajtását.

61. Mindkét egyezmény követelményeinek teljesülnie kell tehát, ha valamely jogalkotási aktus elfogadása során a KHV-irányelv céljának megvalósítására kerül sor.

62. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem második, negyedik és hetedik kérdésére tehát azt a választ kell adni, hogy a KHV-irányelv 1. cikkének (4) bekezdése alapján ezen irányelv hatálya alól csak azok a projektek vannak kizárva, amelyek részleteit különleges jogszabály határozza meg, és így ugyanezen irányelv célja a jogalkotási folyamaton keresztül megvalósul. A nemzeti bíróság feladata – mind az elfogadott jogszabály tartalmának, mind az annak elfogadásához vezető jogalkotási folyamat egészének és különösen az előkészítő iratoknak és a parlamenti vitáknak a figyelembevételével – annak vizsgálata, hogy a jogszabály egy projektre vonatkozó engedéllyel esik-e egy tekintet alá, és hogy a jogalkotási folyamatban megvalósul-e az irányelv célja.²⁸

C. Az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról

63. A KHV-irányelv, illetve az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény céljainak azonban csak annyiban kell teljesülniük, amennyiben a kérdéses intézkedés az adott jogi aktus hatálya alá tartozik. Erre tekintettel a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) azt szeretné megtudni az első kérdéssel, a harmadik kérdés a) pontjával, az ötödik kérdés a) pontjával és a hatodik kérdés a) pontjának első részkérdésével, hogy projektnek tekintendő-e a két atomerőműben megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása.

24 1999. szeptember 16-i WWF és társai ítélet (C-435/97, EU:C:1999:418, 58. pont); 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet (C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 38. és 39. pont); 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 27. pont).

25 Lásd az alábbi 63. és azt követő pontokat.

26 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet (C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 41. pont); 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 29. pont).

27 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet (C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 43. pont); 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 30. pont).

28 Lásd: 2011. október 18-i Boxus és társai ítélet (C-128/09–C-131/09, C-134/09 és C-135/09, EU:C:2011:667, 48. pont).

1. A projektnek a KHV-irányelv szerinti fogalma

64. A hatodik kérdés a) pontjának első részkérdése annak tisztázására irányul, hogy a KHV-irányelv értelmében vett projektnek minősül-e az atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása.

65. A KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja úgy határozza meg a „projekt” fogalmát, hogy az az alábbiakat jelenti: „épületek vagy egyéb létesítmények kivitelezése” (első francia bekezdés), illetve „egyéb beavatkozások a természetes környezetbe és tájba, beleértve az ásványkincsek kiaknázását is” (második francia bekezdés).

66. A Bíróság ezzel kapcsolatban úgy határozott, hogy a „projekt” kifejezés a létesítményt fizikailag érintő munkálatokat vagy beavatkozásokat foglalja magában.²⁹ A valamely projekt üzemeltetésére kiadott engedély egyszerű meghosszabbítását tehát – a létesítményt fizikailag érintő munkálatok vagy beavatkozások hiányában – nem lehet a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett „projektnek” minősíteni.³⁰

67. Jóllehet a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának ezen értelmezése kínálkozik e rendelkezés szövege alapján, nem felel meg az Espooi Egyezménynek és az Aarhusi Egyezménynek.

2. A tevékenységnek az Espooi Egyezmény szerinti fogalma

68. A tevékenységnek az Espooi Egyezmény szerinti fogalmát nem említik ugyan kifejezetten a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) kérdései, de végső soron mind az első kérdés, mind a harmadik kérdés a) pontja arra vonatkozik. Különösen az első kérdés nem arra vonatkozik, hogy kötelező-e az abban említett két dokumentum – azok egyáltalán nem lépnek fel ilyen igénnyel. E kérdés sokkal inkább annak tisztázására irányul, hogy helytálló-e az az említett dokumentumokban kifejezésre jutó jogi álláspont, hogy valamely atomerőmű engedélyének meghosszabbítása tevékenységnek minősül. És végső soron ez áll a harmadik kérdés a) pontjának középpontjában is.

a) A Bíróság értelmezési jogköre

69. A tevékenységnek az Espooi Egyezmény szerinti fogalmára irányuló vizsgálat először is azt feltételezi, hogy a Bíróság egyáltalán jogosult legyen az egyezmény értelmezésére.

70. Mivel az akkori Európai Közösség jóváhagyta az Espooi Egyezményt, annak rendelkezései az EUMSZ 216. cikk (2) bekezdése alapján immár az uniós jogrend szerves részét képezik.³¹

29 2011. március 17-i Brussels Hoofdstedelijk Gewest és társai ítélet (C-275/09, EU:C:2011:154, 24. pont); 2012. április 19-i Pro-Braine és társai ítélet (C-121/11, EU:C:2012:225, 31. pont).

30 2011. március 17-i Brussels Hoofdstedelijk Gewest és társai ítélet (C-275/09, EU:C:2011:154, 24. pont); 2012. április 19-i Pro-Braine és társai ítélet (C-121/11, EU:C:2012:225, 32. pont).

31 2011. március 8-i Lesoochranárske zoskupenie ítélet (C-240/09, EU:C:2011:125, 30. pont); 2018. március 15-i North East Pylon Pressure Campaign és Sheehy ítélet (C-470/16, EU:C:2018:185, 46. pont); 2018. július 11-i Bosphorus Queen Shipping ítélet (C-15/17, EU:C:2018:557, 44. pont).

71. Bár az egyezményt a Közösség és annak tagállamai megosztott hatáskörben kötötték,³² a Bíróság – amelyhez az EUMSZ 267. cikk alapján fordultak – egyrészt hatáskörrel rendelkezik annak meghatározására, hogy mely kötelezettségek teljesítése az Unió feladata, és melyek terhelik kizárólag a tagállamokat, másrészt (e célból) hatáskörrel rendelkezik az egyezmény rendelkezéseinek értelmezésére.³³ Ha arra a következtetésre jut, hogy az adott rendelkezés az Unió által teljesítendő kötelezettségek körébe tartozik, akkor annak értelmezése ezen túlmenően is a hatáskörébe tartozik.

72. Az Espooi Egyezmény egyes tevékenységek engedélyezése tekintetében a nyilvánosság országhatáron áterjedő részvételét írja elő a környezeti hatások vizsgálatában. E rendelkezések legnagyobb részét átültette a KHV-irányelv, különösen annak 7. cikke, azok ezért nagyrészt az uniós jog hatálya alá tartozó területet érintenek. A Bíróság már csak ezért is hatáskörrel rendelkezik az egyezmény legalább e környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó rendelkezéseinek értelmezésére.³⁴

73. Még ha feltételeznénk is, hogy bizonyos tevékenységek a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartoznak, egyébként érdek fűződik ahhoz, hogy az azon körülményeket illető jövőbeni értelmezéssel kapcsolatos eltérések elkerülése érdekében, amelyek között a rendelkezést alkalmazni kell, egységesen értelmezzék az uniós jog valamely olyan rendelkezését, amely éppúgy alkalmazható a nemzeti jog hatálya alá tartozó esetekre, mint az uniós jog hatálya alá tartozó esetekre.³⁵

74. A Bíróság jogosult tehát az egyezményt a környezeti hatásvizsgálat szempontjából értelmezni.

b) A tevékenységnek az Espooi Egyezmény szerinti fogalma

75. Az egyezmény 1. cikkének (v) pontja értelmében „tervezett tevékenység” bármely tevékenység, vagy a tevékenység bármely jelentős megváltoztatása. E fogalommeghatározás önmagában a tevékenység fogalmát illetően nyilvánvalóan körkörös jellegű, mivel a KHV-irányelvtől eltérően hiányzik a szükséges cselekményeket részletesebben körülíró meghatározás.

76. A tevékenység fogalmának részletes meghatározásához azonban figyelembe vehetők az Espooi Egyezmény I. függelékében felsorolt konkrét tevékenységek.³⁶ Csak ezek a tevékenységek tartoznak az egyezmény hatálya alá, és járhatnak környezeti hatásvizsgálati kötelezettséggel.

77. Így akad néhány tevékenységtípus, amely bizonyos cselekményekkel jellemezhető, mint például az *erdőirtás* nagy területeken (az Espooi Egyezmény I. függelékének 17. pontja) vagy autópályák, autóutak, távolsági vasúti pályák és bizonyos repülőterek *építése* (7. pont). A tevékenységtípusok túlnyomó része viszont meghatározott létesítményfajtákat vagy berendezéseket foglal magában, mint amilyenek például a nyersolaj-finomítók (1. pont), a nyersvas és acél beolvasztására és nemvas fémek termelésére szolgáló nagyobb létesítmények (4. pont) vagy a komplex vegyiművek (6. pont).

32 Az Európai Közösségnek az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espoóban (Finnország) aláírt egyezmény 17. cikkének (5) bekezdése szerinti hatásköri nyilatkozata (8931/96. sz. tanácsi dokumentum, B. melléklet, az alábbi linken keresztül is elérhető: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&lang=en#EndDec).

33 2011. március 8-i Lesoochranárske zoskupenie ítélet (C-240/09, EU:C:2011:125, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 Lásd: 2002. március 19-i Bizottság kontra Írország ítélet (C-13/00, EU:C:2002:184, 20. pont); 2004. október 7-i Bizottság kontra Franciaország ítélet (C-239/03, EU:C:2004:598, 29–31. pont); 2011. március 8-i Lesoochranárske zoskupenie ítélet (C-240/09, EU:C:2011:125, 36. pont); 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet (C-114/12, EU:C:2014:2151, 102. pont).

35 2011. március 8-i Lesoochranárske zoskupenie ítélet (C-240/09, EU:C:2011:125, 42. pont); 2018. március 15-i North East Pylon Pressure Campaign és Sheehy ítélet (C-470/16, EU:C:2018:185, 50. pont).

36 Hasonlóképpen járt el a Bíróság a 2011. március 17-i Brussels Hoofdstedelijk Gewest és társai ítéletben (C-275/09, EU:C:2011:154, 26–28. pont) a KHV-irányelv szerinti projektfogalom általa elvégzett értelmezésének alátámasztása érdekében.

78. Az atomerőművek (az Espooi Egyezmény I. függelékének 2. pontja) e második csoportba tartoznak. Az Espooi Egyezmény végrehajtását felügyelő bizottság ebből helyesen vonta le azt a következtetést, hogy nemcsak az atomreaktor megépítése és első alkalommal történő üzemeltetése, hanem az atomreaktor eredetileg engedélyezett élettartamán túli üzemeltetés is tevékenységnek minősül. Ez utóbbi üzemeltetés ugyanis jelentős, országhatáron áterjedő kedvezőtlen hatásokkal járhat.³⁷ Ennélfogva valamely atomerőmű engedélyének meghosszabbítása is tevékenységnek minősül.

79. Igaz, hogy Belgium arra hivatkozik, hogy a szóban forgó atomerőművek működési engedélye nem határozott időre szól. Csupán az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítására került sor.

80. Egy atomerőmű üzemeltetése azonban nem öncélú. Ellenkezőleg, az csak a villamosenergia-termeléssel igazolható. A Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása nélkül ezen atomerőművekben nem lehetett volna folytatni, illetve le kellett volna állítani a villamosenergia-termelést. A Doel 1 atomerőművet ezért ideiglenesen le is állították a törvény hatálybalépéséig. Ezért a helyzet mindenképpen hasonlít a végrehajtási bizottság által értékelt helyzethez.³⁸

81. Nyomósabb a Cseh Köztársaság azon kifogása, hogy az eddigi megfontolások alapján csak attól függ egy már engedélyezett atomerőmű környezetre gyakorolt hatásainak újbóli megvizsgálása, hogy az érintett állam határozott időre adta-e meg az engedélyt.

82. E kifogás azonban mit sem változtat azon, hogy valamely engedély meghosszabbítása jelentős környezeti hatásokkal járhat, és ezért nemcsak az Espooi Egyezmény szövegének, hanem az egyezmény céljainak is megfelel a környezeti hatásvizsgálat elvégzése.

83. Igaz, hogy főszabály szerint határozatlan időre engedélyezett atomerőművek és hasonló létesítmények esetében is észszerű lenne rendszeres időközönként a nyilvánosság meghallgatását követően dönteni arról, hogy környezeti hatásaikra tekintettel indokolt-e azokat tovább üzemeltetni. Az a körülmény, hogy ezt az Espooi Egyezmény nem írja elő, nem indokolja azonban a további üzemeltetésre vonatkozó valóban szükséges döntések kizárását az egyezmény hatálya alól.

84. Egyébként az Aarhusi Egyezménnyel összefüggésben látszani fog, hogy az atomerőművekre vonatkozó engedély más jogi aktusokban előírt felülvizsgálata is kötelezettséget teremthet a nyilvánosság környezeti hatások vizsgálatában való részvételének biztosítására.³⁹

85. Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy valamely tevékenységnek az Espooi Egyezmény 1. cikkének (v) pontja és I. függeléké értelmében vett tevékenységek körébe sorolása a KHV-irányelv 4. cikkének (1) bekezdése és I. melléklete szerinti projektaktól eltérően nem feltétlenül igényel környezeti hatásvizsgálatot. Az Espooi Egyezmény 2. cikkének (3) bekezdése keretében ugyanis nem kerül sor arra vonatkozó megdönthetetlen vélelem felállítására, hogy valamely I. függelék szerinti tevékenység jelentős mérvű ártalmas, országhatáron áterjedő környezeti hatással jár, és ezért tekintetében környezeti hatásvizsgálatot kell végezni. Ezt támasztja alá különösen az egyezmény 3. cikkének (7) bekezdése, amely viták esetére államközi eljárást ír elő annak megállapítására, hogy várhatók-e ilyen hatások.

37 Report of the Implementation Committee on its thirtieth session, 2014. augusztus 14., ECE/MP.EIA/IC/2014/2, melléklet (rivnei atomerőmű), 37. pont.

38 Ugyanott, 41–45. pont.

39 Lásd az alábbi 98. pontot.

86. Azt, hogy a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása jelentős mérvű ártalmas, országhatáron átterjedő környezeti hatással járhat, alátámasztja azonban többek között az, hogy mind a súlyos baleset kockázata, mind a megtermelt hulladék mennyisége megfelelően nő az atomerőmű működésének meghosszabbításával. Megerősítő intézkedések hiányában ezenkívül tartani kell attól, hogy a létesítmény elhasználódása miatt aránytalanul megnövekedik a balesetek kockázata. Ezért az atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása környezeti hatásvizsgálatot indokoló jelentős mérvű ártalmas, országhatáron átterjedő környezeti hatással járhat. Az alapügyet illetően ezenkívül emlékeztetni kell arra, hogy az atomerőművek Hollandia közvetlen közelében található, és valószínűleg további tagállamokat is érintene egy súlyos baleset.

87. A környezeti hatásvizsgálatnak a villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása miatt történő elvégzése egyébként azért is célszerű, mert egy atomerőmű sokéves működése során általában új tudományos ismeretek kerülnek napvilágra az ezzel kapcsolatos kockázatokról, amelyek korábban még nem voltak figyelembe vehetők.⁴⁰ És amint azt Portugália kifejti, éppen sok régebbi létesítmény esetében még sohasem került sor környezeti hatásvizsgálatnak a nyilvánosság részvételével történő lefolytatására.

88. Ezzel szemben az atomerőművek használatának rendkívül rövid időszakokkal történő meghosszabbításai főszabály szerint aligha igényelnek környezeti hatásvizsgálatot. Az ilyen meghosszabbítások ugyanis jellemzően nem alkalmasak jelentős mérvű ártalmas környezeti hatások előidézésére. A Bíróságnak mindazonáltal nem kell döntenie arról, hogy pontosan hol kell meghúzni a határt, mivel a tízéves meghosszabbítás minden esetben elegendő ahhoz, hogy ilyen környezeti hatások kockázata merüljön fel.

89. Az első kérdésre és a harmadik kérdés a) pontjára tehát azt a választ kell adni, hogy az ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő meghosszabbítása az Espooi Egyezmény 1. cikkének (v) pontja és I. függelékének 2. pontja értelmében vett tevékenységnek minősül, amelyet a 2. cikk (3) bekezdésének megfelelően országhatáron átterjedő környezeti hatásvizsgálat alá kell vetni, mert jelentős mérvű ártalmas, országhatáron átterjedő környezeti hatásokat idézhet elő.

3. A projektnek az Aarhusi Egyezmény szerinti fogalma

90. Az ötödik kérdés a) pontja az Aarhusi Egyezmény 6. cikkének, a nyilvánosság környezeti hatásvizsgálatban való részvételére vonatkozó szabályoknak a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítására való alkalmazására vonatkozik.

a) A meghosszabbítás mint „projekt”

91. Az Aarhusi Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében az I. mellékletben felsorolt javasolt tevékenységek engedélyezési eljárása során hozandó döntésben be kell tartani a 6. cikk rendelkezéseit. E tekintetben a „tevékenység” kifejezés a KHV-irányelvben használt „projekt” kifejezésnek felel meg.

92. Az Aarhusi Egyezmény I. melléklete 1. pontjának ötödik francia bekezdésében szerepelnek az „atomerőművek”, és a kereskedelmi célú felhasználás tekintetében nem kerül sor határérték meghatározására. Az Espooi Egyezménytől eltérően nem kell megvizsgálni, hogy egy ilyen projekt az egyedi esetben jelentős káros környezeti hatással jár-e.

40 Report of the Implementation Committee on its thirtieth session, 2014. augusztus 14., ECE/MP.EIA/IC/2014/2, melléklet (rivnei atomerőmű), 42. pont.

93. A vita tárgyát képező törvény mindkét atomerőműben további tíz évre engedélyezte a villamosenergia-termelést. Amint azt Belgium és az Electrabel hangsúlyozza, az erőművek emellett határozatlan időre szóló működési engedéllyel rendelkeznek, amelyet a villamosenergia-termelés időbeli korlátozása nem kérdőjelezett meg. Amint az mindazonáltal már az Espooi Egyezményrel összefüggésben megállapítást nyert,⁴¹ a villamosenergia-termelés jelenti az atomerőművek üzemeltetésének indokát. Ezért az atomerőmű általi villamosenergia-termelésre vonatkozó engedélyt egyben az Aarhusi Egyezmény I. melléklete 1. pontjának ötödik francia bekezdése szerinti „atomerőművek” tevékenységre vonatkozó engedélynek kell tekinteni.

94. Ami azt a körülményt illeti, hogy egy meglévő engedély meghosszabbításáról van szó, az Aarhusi Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja nem korlátozódik valamely tevékenység első alkalommal történő engedélyezésére. E rendelkezés ezért főszabály szerint valamely tevékenység újbóli engedélyezésére is vonatkozik.

95. Igaz, hogy az Aarhusi Egyezmény tartalmaz az engedélyek felülvizsgálatára (a 6. cikk (10) bekezdése) és változására (az I. melléklet 22. pontja) vonatkozó különös rendelkezéseket. Amint azt azonban az alábbiakban bemutatom, e rendelkezések nem élveznek elsőbbséget a 6. cikk (1) bekezdése a) pontjának és az I. melléklet 1. pontja ötödik francia bekezdésének az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítására való alkalmazásával szemben.

b) Az engedélyek felülvizsgálata mint „projekt”

96. Az Aarhusi Egyezmény 6. cikkének (10) bekezdése első pillantásra *lex specialis*nak tűnhet a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontjához képest. A 6. cikk (10) bekezdése értelmében valamennyi fél biztosítja azt, hogy amikor a hatóság *felülvizsgálja* vagy *időszerűsíti* az (1) bekezdésben meghatározott tevékenységre vonatkozó működési feltételeket, a 6. cikk (2)–(9) bekezdésében foglalt rendelkezéseket, amennyiben szükségesnek látszanak, a szükséges változtatásokkal alkalmazza. Az említett bekezdések a nyilvánosság környezeti hatásvizsgálatban való részvételének részleteit szabályozzák.

97. Igaz, hogy az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása össze volt kötve a működési feltételek felülvizsgálatával és időszerűsítésével, mégpedig a megállapodás szerinti megerősítő intézkedésekkel. Ezért már csak ezen okból is szükség lehet a nyilvánosság környezeti hatásvizsgálatban való részvételének biztosítására.⁴²

98. Az atomerőművek engedélyének felülvizsgálata vagy időszerűsítése azonban végső soron nem valamely atomerőműnek a villamosenergia-termelési időszak meghosszabbítása útján történő engedélyezésének különös esetét képezi. Az Aarhusi Egyezmény 6. cikkének (10) bekezdése ezért nem minősül *lex specialis*nak a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontjához képest.

99. Ez a nyilvánosság környezeti hatásvizsgálatban való részvételének biztosítására vonatkozó, valamely atomerőmű engedélyének felülvizsgálata vagy időszerűsítése alapján fennálló esetleges kötelezettség mindazonáltal megcáfolja a Cseh Köztársaság azon kifogását, hogy ellentmondásos a projekt fogalmának engedélyek meghosszabbítására való alkalmazása, mert a határozatlan időre engedélyezett atomerőművek nem esnek bele ebbe a körbe.⁴³ Az atomerőműveknek a nukleáris biztonságról szóló

41 Lásd a fenti 80. pontot.

42 Lásd: az Aarhusi Egyezmény Jogkövetési Bizottságának 2011. május 12-i megállapításai és ajánlásai, Global 2000 (Friends of the Earth Austria) kontra Szlovákia (ACCC/C/2009/41, ECE/MP.PP/2011/11/Add.3, mochovcei atomerőmű, 55–57. pont).

43 Lásd a fenti 81. pontot.

bécsi egyezmény⁴⁴ 14. cikkében és a 2009/71/Euratom irányelv⁴⁵ 6. cikkének (2) bekezdésében előírt rendszeres biztonsági ellenőrzése ugyanis a nyilvánosság környezeti hatásvizsgálatban való részvételét válthatja ki az Aarhusi Egyezmény 6. cikkének (10) bekezdése útján. Belgium egyébként kifejti, hogy hatóságai ilyen ellenőrzések esetén környezeti hatásvizsgálatot végeznek. Az ipari kibocsátásokról szóló irányelv⁴⁶ szintén újraértékelési kötelezettségeket ír elő egyéb nagyobb létesítmények vonatkozásában.

c) A változás vagy kiterjesztés mint „projekt”

100. Az Aarhusi Egyezmény I. melléklete 22. pontjának első mondata értelmében a tevékenységek bármilyen *változása* vagy *kiterjesztése* a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja alá esik, amennyiben a változás vagy kiterjesztés önmaga megfelel a jelen mellékletben foglalt feltételeknek/határértékeknek. Adott esetben ez is *lex specialisnak* tekinthető az I. melléklet 1. pontjának ötödik francia bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikk (1) bekezdésének a) pontjához képest.

101. A valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása e tevékenység időbeli kiterjesztésének minősülhet, a megállapodás szerinti megerősítő intézkedések pedig a változás fogalma alá tartoznak. Mivel a kereskedelmi célú villamosenergia-termelésre szolgáló atomerőművek esetében nincsenek előírva határértékek, e rendelkezés is a nyilvánosság részvételét teszi szükségessé.⁴⁷

102. Az Aarhusi Egyezmény I. melléklete 22. pontjának első mondata mindazonáltal nem minősül *lex specialisnak* az I. melléklet 1. pontjának ötödik francia bekezdéséhez képest a villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása esetében. Valamely létesítmény működésének meghosszabbítása ugyanis már abban is eltér az „egyszerű” változástól vagy kiterjesztéstől, hogy meghosszabbítás hiányában megszűnne a tevékenység.

d) Közbenső következtetés

103. Az ötödik kérdés a) pontjára tehát azt a választ kell adni, hogy a bizonyos atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása egyrészt az Aarhusi Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja és I. melléklete 1. pontjának ötödik francia bekezdése értelmében vett tevékenység engedélyezésének, másrészt pedig az atomerőművek működésének a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja és az I. melléklet 1. pontjának ötödik francia bekezdésével összefüggésben értelmezett 22. pontjának első mondata értelmében vett változásának és időbeli kiterjesztésének tekintendő.

44 HL 1999. L 318., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 32. kötet, 181. o.; jóváhagyta az Európai Atomenergia-közösségnek (Euratom) a nukleáris biztonságról szóló 1994. évi egyezményhez való csatlakozásáról szóló, 1999. november 16-i 1999/819/Euratom bizottsági határozat (HL 1999. L 318., 20. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 4. kötet, 370. o.); kihirdette: az 1997. évi I. tv.

45 A nukleáris létesítmények nukleáris biztonsági közösségi keretrendszerének létrehozásáról szóló, 2009. június 25-i tanácsi irányelv (HL 2009. L 172., 18. o.).

46 Lásd az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése) szóló, 2010. december 17-i 2010/75/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 334., 17. o.; helyesbítések: HL 2012. L 158., 25. o.; HL 2017. L 22., 86. o.; HL 2017. L 158., 51. o.) 21. cikkét.

47 Az Aarhusi Egyezmény Jogkövetési Bizottságának 2011. május 12-i megállapításai és ajánlásai, Global 2000 [Friends of the Earth Austria] kontra Szlovákia (ACCC/C/2009/41, ECE/MP.PP/2011/11/Add.3, mochovcei atomerőmű, 58. pont). Lásd továbbá: ENSZ EGB, *Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters*, a 40. pont f) alpontja, és Task Force on Public Participation in Decision-making, *Report on the fourth meeting* (2013. június 18.), ECE/MP.PP/WG.1/2013/6, 56. és 57. pont.

4. A KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának és a két egyezménynek az eddigi értelmezése közötti ellentmondás

104. Az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény tehát a bizonyos atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszaka meghosszabbításának országhatáron átterjedő környezeti hatásvizsgálatát, illetve a nyilvánosság e vizsgálatban való részvételét kívánja meg. A KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti projektfogalom *eddigi értelmezése* ezzel szemben kizárja az ilyen intézkedést az irányelv hatálya alól.

a) A projektnek a KHV-irányelv szerinti fogalmára vonatkozó, a nemzetközi joggal összhangban álló értelmezés

105. Mivel a KHV-irányelv hivatott az egyezményeket jelentős részben végrehajtani,⁴⁸ kívánatos azonban azt az egyezményekkel összhangban értelmezni.⁴⁹ Ezenkívül az Unió hatásköreit a nemzetközi jog tiszteletben tartásával kell gyakorolni, vagyis az uniós másodlagos jogot főszabály szerint az Unió nemzetközi jogi kötelezettségeivel összhangban kell értelmezni.⁵⁰

106. A KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja lehetővé teszi a két egyezmény követelményeinek megfelelő értelmezést, mivel az engedély meghosszabbítása adott esetben *a természetes környezetbe és tájba való egyéb beavatkozásnak* tekinthető.

107. Az, hogy a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának eddigi értelmezését a Bíróság nem tekintette abszolút kötelező jellegűnek, egyébként abban is megmutatkozik, hogy a két vonatkozó ítélet közül legalább az elsőben szükségesnek tartotta kiegészítő jelleggel az I. melléklet megfelelő projekt típusára alapozni azon következtetését, hogy az irányelv nem alkalmazható a kérdéses projektekre. Az említett esetben ugyanis repülőtereknek a 7. a) pont szerinti építéséről volt szó.⁵¹ Az üzemeltetésre vonatkozó engedély építési intézkedések nélküli meghosszabbítása azonban önmagában semmiképpen sem tekinthető repülőter-építésnek. Az „atomerőművek” projekt típusa ezzel szemben nem korlátozódik az építésre.

108. Az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatára vonatkozó – az Espooi Egyezményből és az NB ítélkezési gyakorlatából⁵² egyaránt következő – nemzetközi kötelezettségre tekintettel ezért – amint ezt Németország a tárgyaláson javasolta – szükségesnek tűnik legalább azon engedélyek meghosszabbítását a KHV-irányelv szerinti projektfogalom alá vonni, amelyek az Espooi Egyezmény értelmében jelentős mérvű ártalmas, országhatáron átterjedő hatásokat idézhetnek elő.

109. Azonban ezen túlmenően, tehát a tisztán belföldi helyzetekben is jobban megfelel a projekt fogalmának tágabb értelmezése a KHV-irányelv, valamint az Aarhusi Egyezmény által kitűzött, többek között a jellegüknél, méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek környezeti hatásai vizsgálatának biztosítására irányuló célnak. Ezzel összefüggésben

48 Lásd egyrészt az Európai Közösségnek az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espooban (Finnország) aláírt egyezmény 17. cikkének (5) bekezdése szerinti hatásköri nyilatkozatát (8931/96. sz. tanácsi dokumentum, B. melléklet, az alábbi linken keresztül is elérhető: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-4&chapter=27&lang=en#EndDec), valamint a KHV-irányelv (15) preambulumbekzdését, másrészt a környezettel kapcsolatos egyes tervek és programok kidolgozásánál a nyilvánosság részvételéről, valamint a nyilvánosság részvétele és az igazságszolgáltatáshoz való jog tekintetében a 85/337/EGK és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2003. május 26-i 2003/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (HL 2003. L 156., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 7. kötet, 466. o.).

49 Lásd: 2011. március 8-i Lesoochranárske zoskupenie ítélet (C-240/09, EU:C:2011:125, 42. pont); 2018. március 15-i North East Pylon Pressure Campaign és Sheehy ítélet (C-470/16, EU:C:2018:185, 50. pont).

50 1992. november 24-i Poulsen és Diva Navigation ítélet (C-286/90, EU:C:1992:453, 9. pont); 2008. szeptember 3-i Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság ítélet (C-402/05 P és C 415/05 P, EU:C:2008:461, 291. pont); 2011. december 21-i Air Transport Association of America és társai ítélet (C-366/10, EU:C:2011:864, 123. pont); 2018. július 11-i Bosphorus Queen Shipping ítélet (C-15/17, EU:C:2018:557, 44. pont).

51 2011. március 17-i Brussels Hoofdstedelijk Gewest és társai ítélet (C-275/09, EU:C:2011:154, 26–28. pont).

52 Lásd a fenti 54. pontot.

egy létesítmény működésének meghosszabbítása magától értetődően jelentős környezeti hatásokkal járhat nemcsak a további üzemeltetés miatt, hanem a környezet megváltozott környezeti feltételei miatt is. Ezenfelül a meghosszabbításról való döntéshozatal időpontjában új tudományos ismeretek is rendelkezésre állhatnak.

110. Végezetül emlékeztetni kell arra, hogy az engedély meghosszabbításának projektként való elismerése még nem teremt kötelezettséget környezeti hatásvizsgálat lefolytatására. Ugyanis csak az I. és II. mellékletnek a környezetre bizonyos fokú kockázatot jelentő projekt típusai esetében kell környezeti hatásvizsgálatot végezni a KHV-irányelv alapján. És csak e keretek között kell megvizsgálni, hogy egyes meghosszabbítások kellően jelentősek-e a vizsgálat igazolásához.

111. Az első kérdésre, a harmadik kérdés a) pontjára, az ötödik kérdés a) pontjára és a hatodik kérdés a) pontjának első részkérdésére tehát azt a választ kell adni, hogy a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti projektfogalom az eddigi ítélkezési gyakorlattal ellentétben a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő meghosszabbítását is magában foglalja.

112. Ezen eredmény és az eddigi ítélkezési gyakorlat feladása mellett felmerülhet egy megfelelő ítélet joghatásai annak érdekében történő korlátozásának gondolata, hogy korlátok közé szoruljanak a Bíróság eddigi ítélkezési gyakorlatában bízva környezeti hatásvizsgálat nélkül elfogadott intézkedésekkel kapcsolatos jogbiztonságot érintő kockázatok.⁵³ Mindazonáltal alighanem csak rendkívül kevés projekt van kitéve a KHV-irányelv megsértése miatti keresetindítás kockázatának, mert az uniós jog nem zárja ki a keresetindítási határidőket.⁵⁴ Ezen túlmenően a két egyezmény és az érintett felügyeleti bizottságok döntéshozatali gyakorlata alapján mindenképpen kétség alakulhatott ki a Bíróság ítélkezési gyakorlatába vetett bizalmat illetően. Ezért nem vélem szükségesnek az ítélet joghatásainak korlátozását.

b) Az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény közvetlen hatályáról

113. Mindazonáltal, ha a Bíróság fenntartja a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti projektfogalommal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát, felmerül a kérdés, hogy legalább a környezeti hatásvizsgálatot igénylő projektek fogalmának meghatározását illetően közvetlen hatállyal bír-e az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény.

114. Közvetlen hatályúnak kell tekinteni az Unió és tagállamai által harmadik államokkal kötött megállapodás rendelkezéseit, ha azok a szövegükre, valamint a megállapodás céljára és természetére, illetve „természetére és rendszerére” tekintettel olyan világos és pontosan meghatározott kötelezettségeket tartalmaznak, amelyek végrehajtása vagy hatálya semmilyen későbbi aktusnak nincs alárendelve.⁵⁵

115. A KHV-irányelvhez hasonló jogi aktusokkal nem ellentétes az említett egyezmények közvetlen alkalmazása. Az EUMSZ 216. cikk (2) bekezdése értelmében ugyanis az uniós intézményekre kötelezőek az Unió által megkötött megállapodások; következésképpen a megállapodásokat elsőbbség illeti meg az uniós jogi aktusokkal szemben.⁵⁶

53 Az ítéletek joghatásainak korlátozásával kapcsolatban lásd: 1988. február 2-i Blaizot és társai ítélet (24/86, EU:C:1988:43, 28. és 30. pont); 2005. március 15-i Bidar ítélet (C-209/03, EU:C:2005:169, 66–69. pont); 2010. november 9-i Volker und Markus Schecke és Eifert ítélet (C-92/09 és C-93/09, EU:C:2010:662, 93. pont).

54 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 41. és 42. pont).

55 1987. szeptember 30-i Demirel ítélet (12/86, EU:C:1987:400, 14. pont); 2011. március 8-i Lesoochranárske zoskupenie ítélet (C-240/09, EU:C:2011:125, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

56 2006. január 10-i IATA és ELFAA ítélet (C-344/04, EU:C:2006:10, 35. pont); 2008. június 3-i The International Association of Independent Tanker Owners és társai ítélet (C-308/06, EU:C:2008:312, 42. pont); 2011. december 21-i Air Transport Association of America és társai ítélet (C-366/10, EU:C:2011:864, 50. pont); 2015. július 16-i ClientEarth kontra Bizottság ítélet (C-612/13 P, EU:C:2015:486, 33. pont).

116. A jelen ügyben mindazonáltal nem a KHV-irányelv hatályának a két egyezmény alapján történő értékeléséről, hanem csak arról van szó, hogy az egyezmények alapján azonosítani kell a projekt fogalmában fellelhető hézagot, és a projekt egyezmények szerinti fogalmának közvetlen felhasználásával meg kell szüntetni azt.

117. E tekintetben pedig annak kérdése sem merül fel, hogy a környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez szükség van-e további végrehajtási aktusokra, például az eljárásjogi keret szabályozására. E keretet ugyanis már meghatározza a KHV-irányelv és annak tagállami átültetése. Az említett keretet csak azokra a projektekre kell alkalmazni, amelyekre ugyan mindkét egyezmény alkalmazandó, a KHV-irányelv azonban nem.⁵⁷ Ugyanezt kívánja meg a Bíróság azon projektek esetében is, amelyek az Aarhusi Egyezmény 6. cikke (1) bekezdése b) pontjának hatálya alá tartoznak, amelyeket tehát nem sorol fel kifejezetten az egyezmény melléklete, de amelyek jelentős hatással lehetnek a környezetre, és azáltal vizsgálandóak.⁵⁸

118. Az egyezmények céljával és természetével nem ellentétes az ilyen közvetlen alkalmazás.

119. Az egyezmények környezetvédelmi jogi szabályozási tárgya ezzel összefüggésben alapvető jelentőséggel bír. Így az Aarhusi Egyezmény 1. cikke és preambulumának hetedik bekezdése hangsúlyozza, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy egészségének és jólétének megfelelő környezetben éljen. Sőt, a preambulum hetedik bekezdése szerint mind egyénileg, mind pedig másokkal együttesen mindenkinek kötelessége a környezet védelme és javítása a jelenlegi és jövőbeli generációk javára. A preambulum nyolcadik, tizenharmadik és tizennyolcadik bekezdése ezért kiemeli annak szükségességét, hogy a környezetvédelmi jogszabályok érvényesítését illetően hatékony jogorvoslást kell biztosítani. Ennek magában kell foglalnia a nemzetközi környezetvédelmi jog – az Espooi Egyezmény szerinti részvételi jogokhoz hasonlóan az egyes jogalanyok javát szolgáló – rendelkezéseire való hivatkozás lehetőségét.

120. A javasolt nemzetközi környezetvédelmi paktum indoklásában ennek megfelelően az is megállapítást nyer, hogy éppen a nemzetközi környezetvédelmi jogi egyezmények a pusztán nyilatkozatokkal szemben jellemzően jogilag érvényesíthető, közvetlenül alkalmazható jogok biztosítására irányulnak.⁵⁹

121. Ezért, arra az esetre, ha a Bíróság az atomerőművekben megvalósított villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását illetően fenntartja a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti projektfogalom általa elfogadott értelmezését, azt javaslom a Bíróságnak, hogy állapítsa meg, hogy a KHV-irányelv mégis alkalmazandó az ilyen meghosszabbításra, mert annak esetében az Espooi Egyezmény 1. cikkének (v) pontja és I. függeléke, valamint az Aarhusi Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja és I. melléklete értelmében vett tevékenységről, illetve projektről van szó.

57 Az irányelvek közvetlen alkalmazásával kapcsolatban lásd: 2001. október 18-i Gharehveran ítélet (C-441/99, EU:C:2001:551, 41–44. pont); 2018. szeptember 6-i Hampshire ítélet (C-17/17, EU:C:2018:674, 62. pont).

58 2016. november 8-i Lesoochranárske zoskupenie VLK ítélet (C-243/15, EU:C:2016:838, 57. és 59. pont); 2017. december 20-i Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation ítélet (C-664/15, EU:C:2017:987, 38. és 39. pont).

59 Groupe d'experts pour le Pacte (Fabius és mások), Livre blanc vers un Pacte mondial pour l'environnement, 4.2.1. és 4.2.2. pont (<http://pactenvironment.emediaweb.fr/wp-content/uploads/2017/07/Livre-blanc-Pacte-mondial-pour-lenvironnement.pdf>).

5. A további munkálatokon alapuló projektminőségről

122. Végezetül a hatodik kérdés a) pontjának első részkérdése egy további lehetőséggel is foglalkozik, amely az alapügyben projekt fennállásának a megállapítását eredményezheti. A KHV-irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett projektről és engedélyről van ugyanis szó akkor is, ha az engedély meghosszabbításával összefüggésben olyan „fejlesztési programról” születik döntés, amely a projektnek az azt fizikailag érintő munkálatok vagy beavatkozások útján történő megváltoztatására vagy bővítésére vonatkozik, amelynek jelentős ártalmas hatása lehet a környezetre.⁶⁰

123. Amennyiben pedig az ilyen fejlesztési program az engedély meghosszabbításának feltételét képezi, a kérdéses projekt hosszabb működését a fejlesztés közvetlen hatásai mellett mind a vizsgálat szükségességének kérdése, mind a vizsgálat tekintetében figyelembe kell venni.

124. Függetlenül tehát attól, hogy a Bíróság elfogadja-e a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának a nemzetközi joggal összhangban álló értelmezésére vagy a tevékenységnek és a projektnek az Espooi Egyezmény, illetve az Aarhusi Egyezmény szerinti fogalmának közvetlen alkalmazására vonatkozó javaslatokat, a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása az 1. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett projekt engedélyezésének minősül, ha ehhez a létesítmény megváltoztatására vagy bővítésére irányuló munkálatok vagy beavatkozások engedélyezése kapcsolódik.

125. Ebből gyakorlatilag az következik, hogy a Verfassungsgerichtshofnak (alkotmánybíróság) meg kell vizsgálnia, hogy milyen szoros a kapcsolat a vita tárgyát képező atomerőművek megerősítésére előirányzott intézkedések és az atomerőművek általi villamosenergia-termelés időszakának jogszabály általi meghosszabbítása között. Ha az építési munkák a meghosszabbítás feltételét képezik, akkor egységes projektről van szó.⁶¹ Ha az intézkedésekre csak a meghosszabbítás alkalmával kerül sor, azok nem képezik ugyanazon projekt részét.

D. A KHV-irányelv alkalmazásával kapcsolatos további kérdések

126. A hatodik kérdés a) pontjának második részkérdése annak tisztázására irányul, hogy a KHV-irányelv I. vagy II. mellékletének melyik projekt típusába kell besorolni a villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását adott esetben a megerősítő intézkedésekkel együtt. Ilyen besorolás nélkül ugyanis nem áll fenn vizsgálati kötelezettség. A hatodik kérdés b) pontja a vizsgálat időpontjára vonatkozik.

1. A KHV-irányelv mellékleteibe történő besorolás

127. Ha a Bíróság egyetért azzal a jelen indítványban javasolt állásponttal, hogy a villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása projektnek minősül, e projektet a KHV-irányelv I. mellékletének az atomerőműveket említő 2. b) pontjába kell besorolni. Ugyanígy kell eljárni a projektnek és a tevékenységnek az Aarhusi Egyezmény, illetve az Espooi Egyezmény szerinti fogalmának közvetlen alkalmazása esetén.

128. Ha azonban a KHV-irányelv értelmében vett projekt elfogadására csak a megerősítő intézkedésekkel való összekapcsolás miatt kerülhet sor, ez egy fennálló atomerőmű-projekt megváltoztatását jelentheti. A Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) abból tűnik kiindulni, hogy ebben az esetben a KHV-irányelv II. mellékletének 13. a) pontját kell alkalmazni. Az említett pont a

⁶⁰ 2012. április 19-i Pro-Braine és társai ítélet (C-121/11, EU:C:2012:225, 33. pont).

⁶¹ Lásd: 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 44–48. pont).

két mellékletben felsorolt már engedélyezett, kivitelezett vagy kivitelezés alatt lévő projektek bármely olyan megváltoztatását vagy bővítését említi, amelynek jelentős ártalmas hatása lehet a környezetre. E megváltoztatás vagy bővítés környezeti hatásait adott esetben a 4. cikk (2) bekezdése alapján kell megvizsgálni, mégpedig csak akkor, ha jelentős ártalmas hatása lehet a környezetre.

129. A II. melléklet 13. a) pontja azonban kifejezetten nem vonatkozik az I. mellékletben szereplő változtatásokra vagy bővítésekre. A KHV-irányelv I. mellékletének 24. pontja – az Aarhusi Egyezmény nyomán⁶² – az alábbiakat említi: az e mellékletben felsorolt projektek bármilyen változtatása vagy bővítése, ha az ilyen változtatás vagy bővítés önmagában eléri az e mellékletben adott esetben meghatározott küszöbértékeket. Az ilyen változtatást a 4. cikk (1) bekezdése alapján környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni függetlenül attól, hogy megállapítást nyer-e, hogy annak jelentős ártalmas hatása lehet a környezetre.

130. A küszöbértékekre való hivatkozás nem jelenti azt, hogy a KHV-irányelv I. mellékletének 24. pontja csak a projektek olyan típusaira lenne alkalmazandó, amelyek tekintetében küszöbértékek előírására került sor. Az említett rendelkezés sokkal inkább egy feltételt és egy e feltétel alóli kivételt tartalmaz. A feltétel a küszöbértékek elérése. E feltétel mindazonáltal csak akkor áll fenn, ha sor került egyáltalán küszöbértékek meghatározására.

131. Mivel tehát a kereskedelmi célú atomerőművek tekintetében *nincsenek* előírva küszöbértékek, főszabály szerint egy ilyen létesítmény bármilyen változtatása vagy bővítése esetében környezeti hatásvizsgálatot kell végezni. Ha tehát a két atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását annak a megerősítő munkálatokkal való összekapcsolása miatt a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett projektnek kell tekinteni, akkor a 4. cikk (1) bekezdése, valamint az I. melléklet 2. b) pontja és 24. pontja alapján kötelezően meg kell vizsgálni e meghosszabbítás környezetre gyakorolt hatásait.

132. Felmerülhet a kérdés, hogy a KHV-irányelv céljára tekintettel korlátozni kell-e az olyan létesítmények változtatásainak vagy bővítéseinek megvizsgálására vonatkozó kötelezettséget, amelyek tekintetében nem került sor küszöbértékek meghatározására. A KHV-irányelv célja ugyanis, hogy biztosítsa azon projektek környezetre gyakorolt hatásainak megvizsgálását, amelyek várhatóan jelentős hatást gyakorolnak a környezetre (az 1. cikk (1) bekezdése és a 2. cikk (1) bekezdése). Olyan atomerőművek esetében is elő fognak fordulni változtatások, amely esetében az ilyen hatások egyértelműen kizárhatók. Ilyen intézkedések esetében kétség merülhet fel a környezeti hatásvizsgálat értelmét illetően. Másfelől az I. melléklet 24. pontja nem értelmezhető úgy, mint a II. melléklet 13. a) pontja, amelynek esetében megállapítást kell nyernie a környezetre gyakorolt jelentős ártalmas hatás lehetőségének, mivel máskülönben meghíúsulna az elsőként említett rendelkezés hatékony érvényesülése.

133. A jelen ügyben azonban végső soron nyilvánvaló, hogy az ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő meghosszabbítása a megerősítő intézkedésekkel együtt jelentős környezeti hatással járhat.⁶³ Ezért nem kell döntenie a KHV-irányelv I. melléklete 24. pontja megszorító értelmezésének kérdésében.

62 Lásd a 2003/35 irányelvhez (hivatkozás a 48. lábjegyzetben) vezető COM(2000) 0839 végleges bizottsági javaslat indokolásának 6.2.6. pontját.

63 Lásd a fenti 86. pontot.

134. A hatodik kérdés a) pontjának második részkérdését illetően tehát meg kell állapítani, hogy a kereskedelmi célú atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő, építési jellegű megerősítő intézkedésekkel összekapcsolt meghosszabbítását egy atomerőmű megváltoztatásaként környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni a KHV-irányelv 4. cikkének (1) bekezdése és I. mellékletének 2. b) pontjával összefüggésben értelmezett 24. pontja alapján, ha a meghosszabbítás nem tekinthető már önmagában is az I. melléklet 2. b) pontja szerinti projekt engedélyezésének.

2. A vizsgálat időpontja

135. A környezeti hatásvizsgálat időpontja döntő jelentőséggel bírhat a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) előtt folyamatban lévő eljárás szempontjából. Amennyiben e vizsgálatot csak a megerősítő intézkedések engedélyezésekor kell elvégezni, úgy nem zárható ki, hogy az ezzel összefüggő kérdéseket a belga Staatsrat (államtanács) előtt párhuzamosan folyamatban lévő, az említett engedélyezésre vonatkozó eljárásban⁶⁴ kell tisztázni. Ha viszont a környezeti hatásokat már a meghosszabbításról rendelkező törvény elfogadása előtt meg kellett volna vizsgálni, akkor e kérdést a törvénnyel foglalkozó Verfassungsgerichtshofnak (alkotmánybíróság) kell eldöntenie.

136. Ha a nemzeti jog több szakaszból álló engedélyezési eljárást ír elő, valamely projekt környezeti hatásvizsgálatát főszabály szerint akkor kell elvégezni, amint meghatározhatók és megvizsgálhatók a projekt által várhatóan a környezetre gyakorolt hatások.⁶⁵ Így ha az egyik szakasz az alaphatározat és a másik a végrehajtási határozat, amely nem haladhatja meg az alaphatározat által meghatározott paramétereket, a projekt által várhatóan a környezetre gyakorolt hatásokat főszabály szerint az alaphatározatra vonatkozó eljárás során kell azonosítani és megvizsgálni.⁶⁶

137. Az eredetileg alkalmazandó KHV-irányelvvel⁶⁷ kapcsolatban a Bíróság megállapította ugyan, hogy a vizsgálatot a végrehajtási határozatra vonatkozó eljárás során kell elvégezni, ha ezek a hatások csak ez utóbbi eljárás során azonosíthatók.⁶⁸ Ezen ítélkezési gyakorlat úgy is értelmezhető, hogy a jelen esetben csak a megerősítő intézkedésekről született megállapodás vagy a még későbbi építési engedélyek esetében kell környezeti hatásvizsgálatot végezni, mert csak e határozatok teszik lehetővé a környezeti hatások pontos és végleges azonosítását.

138. Ezen ítélkezési gyakorlatot követően azonban a KHV-irányelvnek az Aarhusi Egyezmény végrehajtása érdekében a 2003/35 irányelvvel elvégzett módosításai a KHV-irányelv 6. cikkének (4) bekezdésében rögzítették, hogy a nyilvánosság részvételét biztosítani kell, amikor még minden lehetőség nyitva áll, mielőtt az engedélyezési kérelemről a határozatot meghozzák. Ha azonban a jogalkotó már döntött az ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról, az egyes megerősítő intézkedések engedélyezésének időpontjában már nem áll minden lehetőség nyitva.

139. Ezért már az egyes atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról hozandó határozatot is elő kell készíteni annyira, hogy annak környezeti hatásai megfelelően figyelembe vehetők legyenek.

64 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem B.9.2. pontja.

65 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 53. pont); 2008. február 28-i Abraham és társai ítélet (C-2/07, EU:C:2008:133, 26. pont); 2011. március 17-i Brussels Hoofdstedelijk Gewest és társai ítélet (C-275/09, EU:C:2011:154, 33. pont).

66 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 52. pont); 2008. február 28-i Abraham és társai ítélet (C-2/07, EU:C:2008:133, 26. pont).

67 Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL 1985. L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o.).

68 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 52. pont); 2008. február 28-i Abraham és társai ítélet (C-2/07, EU:C:2008:133, 26. pont).

140. Máskülönben a környezeti hatások figyelembevétele kikerülhető lenne a fontosabb alaphatározat esetében. Egyébként a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv jól szemlélteti a környezeti vizsgálat azelőtt történő elvégzésének lehetőségét, hogy a későbbi projektekkel kapcsolatos összes adat ismertté válna.

141. Ezért egyébként az sem eredményez eltéréseket a KHV-irányelvvel és a két egyezményvel kapcsolatos kérdések megválaszolásában, hogy a Doel 1 atomerőmű esetében a 2015. június 28-i törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni, a Doel 2 atomerőmű esetében azonban nem.

142. A hatodik kérdés b) pontjára tehát azt a választ kell adni, hogy az egyes atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának építési jellegű megerősítő intézkedésekkel összekapcsolt meghosszabbításáról hozandó határozat esetében a nyilvánosság részvételét a KHV-irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alapján a lehető legkorábban biztosítani kell, amikor még minden lehetőség nyitva áll, vagyis még mielőtt a meghosszabbításról a határozatot meghozzák.

E. Eltérés a vizsgálati kötelezettségtől a villamosenergia-ellátás biztonsága és a jogbiztonság alapján

143. A Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) harmadik kérdésének c) pontja, ötödik kérdésének c) pontja, hatodik kérdésének d) pontja és kilencedik kérdése a környezeti hatásvizsgálati kötelezettségtől a villamosenergia-ellátás biztonsága vagy a jogbiztonság alapján való eltérés lehetőségére vonatkozik.

1. A KHV-irányelv szerinti egyedi mentességen alapuló eltérés

144. Hatodik kérdésének d) pontjával a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) arra keres választ, hogy lehetővé teszi-e a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése, hogy az ország villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indokból mentesítsék a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását a környezeti hatásvizsgálat kötelezettsége alól.

145. A KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése értelmében a 7. cikk sérelme nélkül, a tagállamok kivételes esetekben egyes projekteket teljesen vagy részben mentesíthetnek az ebben az irányelvben meghatározott rendelkezések hatálya alól.

146. Amint azt már a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) is megjegyzi, ez alapján el lehet tekinteni ugyan a nemzeti környezeti hatásvizsgálattól, de nem mellőzhető a 7. cikkben szabályozott országhatáron áterjedő vizsgálat. A KHV-irányelv eredeti változata⁶⁹ még nem tartalmazta ezt az országhatáron áterjedő környezeti hatásvizsgálattal kapcsolatos fenntartást. Azt a 97/11/EK irányelvvel⁷⁰ illesztette be a Tanács annak biztosítása érdekében, hogy a mentesítésre vonatkozó szabályozás ne érintse a 7. cikk szerinti országhatáron áterjedő konzultáció szigorított követelményeit,⁷¹ amelyek a 97/11 irányelv (12) és (13) preambulumbekkezdése szerint az Espooi Egyezményen alapulnak.

147. Ezenfelül a 2. cikk (4) bekezdésének a)–c) pontja további előírásokat tartalmaz, amelyeket a tagállamnak be kell tartania, ha e mentességre kíván hivatkozni.

69 Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL 1985. L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o.).

70 Az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló 85/337/EGK irányelv módosításáról szóló, 1997. március 3-i tanácsi irányelv (HL 1997. L 73., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 151. o.).

71 40/96/EK közös álláspont (HL 1996. C 248., 75. [88.] o.).

148. A tagállamnak először is többek között meg kell vizsgálnia, hogy egyéb vizsgálati mód megfelelő-e (a) pont), és ezenfelül az érintett nyilvánosság rendelkezésére kell bocsátania az a) pontban említett egyéb vizsgálati módok során szerzett információkat, a mentességet megadó határozatra vonatkozó adatokat, valamint a mentesség engedélyezésének okait (b) pont). Ezen túlmenően a tagállamnak tájékoztatnia kell a Bizottságot (c) pont).

149. E feltételeket először is alakilag kell teljesíteni, vagyis a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak el kell végezniük az a) pontban előírt vizsgálatot, majd az említett „egyéb vizsgálati módot”, valamint az érintett nyilvánosság rendelkezésére kell bocsátaniuk az említett információkat, és tájékoztatniuk kell a Bizottságot.

150. Azonban nem pusztán alakiságokról van szó. Természetüknél fogva e követelmények valójában arra irányulnak, hogy az egyéb vizsgálati mód keretében lehetőség szerint megvalósítsák a KHV-irányelv céljait.

151. Amint azt különösen a KHV-irányelv angol és francia nyelvi változatában a (23) preambulumbekkezdés, valamint például az angol és a német nyelvi változatban a 2. cikk (4) bekezdése a) pontjának a szövege egyértelművé teszi, a környezeti hatásvizsgálat helyett más vizsgálati forma alkalmazása csak abban az esetben megengedett, ha ez megfelelő. E feltételt úgy értelmezem, hogy nyomós okoknak kell a KHV-irányelv szerinti vizsgálat ellen szólniuk. E tekintetben a villamosenergia-ellátás biztonsága mellett a jogbizonytalanság kilencedik kérdésben említett elkerülése is szóba jöhet. Amennyiben azonban – mint adott esetben az alapügyben – országhatáron áterjedő környezeti hatások miatt a 7. cikk szerinti országhatáron áterjedő környezeti hatásvizsgálatra van szükség, amelyet nem lehet mellőzni, meglehetősen valószínűtlennek tűnik, hogy fennállhatnak olyan okok, amelyek ilyen esetekben a nemzeti környezeti hatásvizsgálat ellen szólnak.

152. Egyébként meg kell jegyezni, hogy a környezeti hatásvizsgálat megfelelő időben történő elvégzésének elmulasztása főszabály szerint aligha igazolhatja a KHV-irányelv alkalmazásának mellőzését. Igaz, hogy Belgium más erőművekben előforduló rövid távú problémákra hivatkozik. Főszabály szerint azonban a villamosenergia-szükséglet hosszú távon előre látható volt, és ezért kellő időben meg lehetett volna tenni a szükséges intézkedéseket. Ezenfelül nem tűnik eleve kizártnak, hogy Belgium a villamosenergia-szükségletét legalább átmenetileg más tagállamokból történő szállítás útján fedezhette volna.

153. Összefoglalva megállapítható, hogy a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése lehetővé teszi az ország villamosenergia-ellátásának biztonságához és/vagy a jogbizonytalanság elkerüléséhez kapcsolódó nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okokból a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszaka meghosszabbításának mentesítését a környezeti hatásvizsgálati kötelezettség alól, ha valamely egyéb vizsgálati mód megfelelő, és a 2. cikk (4) bekezdésének b) és c) pontja alapján sor kerül az érintett nyilvánosság és a Bizottság tájékoztatására. A 2. cikk (4) bekezdése ellenben nem teszi lehetővé a 7. cikk szerinti országhatáron áterjedő környezeti hatásvizsgálat mellőzését.

2. Eltérés az Espooi Egyezménytől

154. Mivel a KHV-irányelv szerinti országhatáron áterjedő környezeti hatásvizsgálat nem mellőzhető, nem kell megvizsgálni a harmadik kérdés arra vonatkozó c) pontját, hogy az Espooi Egyezmény lehetővé teszi-e az eltérést.

3. *Eltérés az Aarhusi Egyezménytől*

155. Első pillantásra lehetségesnek tűnik viszont, hogy a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése a nyilvánosság Aarhusi Egyezmény 6. cikke szerinti részvételétől való lehetséges eltéréseknél szélesebb körű eltéréseket tesz lehetővé a környezeti hatásvizsgálattól. Ez az ellentmondás szintén az említett egyezmény végrehajtásával kapcsolatos uniós jogi hézagra utalhat.

156. Az Aarhusi Egyezmény nem biztosít a villamosenergia-ellátás biztonságán és a jogbiztonságon alapuló mentességet, hanem csak a honvédelemmel kapcsolatos kivételt a 6. cikk (1) bekezdésének c) pontjában, amely azonban nem alkalmazható. A szerződések jogáról szóló bécsi egyezmény 54–64. cikke, a szerződések megszűnésére és alkalmazásuk felfüggesztésére vonatkozó szabályok szintén nem relevánsak.

157. Emellett azonban a szükséghelyzetet („*state of necessity*”) a nemzetközi jogi kötelezettségek nemteljesítésének szokásjogi igazolásaként ismerik el⁷² rendkívül szigorú feltételek mellett. A Nemzetközi Jogi Bizottság úgy határozta meg a szükséghelyzet fogalmát, hogy a nemteljesítésnek kell az állam egyetlen lehetséges eszközének lennie valamely életbevágó érdek súlyos és közvetlen veszéllyel szembeni védelmére.⁷³ Az NB is ezeket a feltételeket alkalmazza.⁷⁴

158. Nem tűnik kizártnak, hogy az ellátásbiztonságra vagy a jogbiztonságra jelentett kockázatok Belgium életbevágó érdekét fenyegető súlyos és közvetlen veszélyként ismerhetők el. Ezenkívül azonban azt is bizonyítani kell, hogy az Aarhusi Egyezményből eredő kötelezettségek nemteljesítése volt e veszély elhárításának egyetlen lehetséges eszköze.

159. E tekintetben ezzel összefüggésben is meg kell vizsgálni, hogy lehetetlen lett volna-a a nyilvánosság környezeti hatások vizsgálatában való részvételének megfelelő időben történő biztosítása.

160. Az ország villamosenergia-ellátásának biztonsága és a jogbizonytalanság elkerülése tehát nem minősül olyan nyomós közérdeken alapuló kényszerítő indoknak, amely lehetővé teszi az Aarhusi Egyezménytől való eltérést és/vagy alkalmazásának felfüggesztését, ha megfelelő időben meg lehetett tenni az egyezmény tiszteletben tartásához szükséges intézkedéseket.

4. *Következmények a KHV-irányelv szerinti eltérési lehetőség értelmezésére nézve*

161. Nem tűnik tehát első látásra kizárhatónak, hogy a KHV-irányelv lehetővé tesz olyan eltérést, amelyet az Aarhusi Egyezmény adott esetben nem.

162. Az ilyen ellentmondás feloldása érdekében a nemzetközi jogi szükséghelyzettel kapcsolatos követelményeket be kell építeni a KHV-irányelv 2. cikke (4) bekezdésének értelmezésébe. Erre lehetőséget kínál a KHV-irányelv 2. cikke (4) bekezdésének a) pontjában arra vonatkozóan előírt vizsgálat, hogy egyéb vizsgálati mód megfelelő-e. A megfelelés ezért csak akkor állapítható meg, ha a nemzetközi jogi szükséghelyzettel kapcsolatos feltételek is teljesülnek.

163. A harmadik kérdés c) pontjára, az ötödik kérdés c) pontjára, a hatodik kérdés d) pontjára és a kilencedik kérdésére tehát azt a választ kell adni, hogy a KHV-irányelv 2. cikkének (4) bekezdése lehetővé teszi a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszaka meghosszabbításának a környezeti hatásvizsgálati kötelezettség alóli mentesítését, ha egyéb vizsgálati módot kell alkalmazni az érintett tagállam életbevágó érdekét, például a villamosenergia-ellátás

72 Az NB 1997. szeptember 25-i Gabčíkovo–Nagyymaros Project (Magyarország kontra Szlovákia) ítélete, I.C.J. Reports 1997, 7. o., 51. pont.

73 A nemzetközi jog értelmében jogellenes cselekmények esetében az állam felelősségéről szóló tervezet (Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése – Ötvenhatodik ülészak, VII. fejezet, 530. o. [<http://www.un.org/Depts/german/gv-56/band1/56bd-6.pdf>]) 25. cikke (1) bekezdésének a) pontja.

74 Az NB 1997. szeptember 25-i Gabčíkovo–Nagyymaros Project (Magyarország kontra Szlovákia) ítélete, I. C.J. Reports 1997, 7. o., 52. pont.

biztonságát vagy a jobbiztonságot fenyegető súlyos és közvetlen veszély elhárításához, és a 2. cikk (4) bekezdésének b) és c) pontja alapján sor kerül az érintett nyilvánosság és a Bizottság tájékoztatására. A 2. cikk (4) bekezdése ellenben nem teszi lehetővé a 7. cikk szerinti országhatáron áterjedő környezeti hatásvizsgálat mellőzését.

F. A nyolcadik kérdésről – az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdése

1. A nyolcadik kérdés a) pontjáról – a projekt élőhelyvédelmi irányelv szerinti fogalma

164. Nyolcadik kérdésének a) pontjával a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) arra keres választ, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkét alkalmazni kell-e a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítására.

165. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében, figyelembe véve az adott természeti terület megőrzésével kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy projekt hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy projekt részeként valószínűleg jelentős hatással lesz arra. Ha ilyen vizsgálat válik szükségessé, az magában foglalja a nyilvánosságnak az Aarhusi Egyezmény 6. cikke szerinti részvételét is.⁷⁵

166. Különösen tehát azt kell tisztázni, hogy az említett rendelkezés értelmében vett tervnek vagy projektnek minősül-e az atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása.

167. Az élőhelyvédelmi irányelv nem határozza meg a projekt fogalmát. A Bíróság azonban megállapította, hogy a projekt fogalmának a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő meghatározása jelentőséggel rendelkezik az élőhelyvédelmi irányelv szerinti értelemben használt terv vagy projekt fogalom jelentésének meghatározása szempontjából, mivel – a KHV-irányelvhez hasonlóan – az élőhelyvédelmi irányelvnek is célja annak elkerülése, hogy a környezetre gyakorolt hatásokra vonatkozó előzetes vizsgálat nélkül engedélyezzenek olyan tevékenységeket, amelyek károsak lehetnek a környezetre.⁷⁶

168. A projektnek a két irányelvben szereplő fogalma azonban már csak azért sem tekinthető teljes mértékben egyezőnek, mert az élőhelyvédelmi irányelv szerinti vizsgálat elválaszthatatlanul kötődik a védett természeti területekre valószínűleg jelentős hatással lévő tervek és projektekre vonatkozó engedélyezési feltételekhez. Az illetékes hatóságok ugyanis csak azután hagyhatnak jóvá valamely tervet vagy projektet, ha a hatásvizsgálat olyan teljes, pontos és végleges megállapításokat és következtetéseket tartalmaz, amelyek minden észszerű tudományos kételyt eloszlatnak az érintett védett természeti területre valószínűleg jelentős hatással lévő munkálatok hatásait illetően.⁷⁷ A KHV-irányelv ellenben nem tartalmaz a projekt engedélyezésére vonatkozó anyagi jogi követelményeket.⁷⁸

75 2016. november 8-i Lesoochranárske zoskupenie VLK ítélet (C-243/15, EU:C:2016:838, 46. és 49. pont).

76 2004. szeptember 7-i Waddenvereniging és Vogelbeschermingsvereniging ítélet (C-127/02, EU:C:2004:482, 26. pont); 2010. január 14-i Stadt Papenburg ítélet (C-226/08, EU:C:2010:10, 38. pont). Némileg másként megfogalmazva: 2014. július 17-i Bizottság kontra Görögország ítélet (C-600/12, nem tették közzé, EU:C:2014:2086, 75. pont).

77 2013. április 11-i Sweetman és társai ítélet (C-258/11, EU:C:2013:220, 44. pont); 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet (C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 50. pont); 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország („Białowieża-erdő”) ítélet (C-441/17, EU:C:2018:255, 114. pont).

78 2007. december 13-i Bizottság kontra Írország ítélet (C-418/04, EU:C:2007:780, 231. pont); 2013. március 14-i Leth ítélet (C-420/11, EU:C:2013:166, 46. pont).

169. Ezért úgy értelmezem a Bíróságnak a projekt KHV-irányelv szerinti fogalmának az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése keretében betöltött jelentőségével kapcsolatos megállapítását, hogy mindenesetre az említett fogalom meghatározás értelmében vett projektek az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében is projektnak minősülnek. Mindazonáltal abból indulok ki, hogy ez nem határolja körül kimerítően az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő projektfogalmat.⁷⁹

170. Ha tehát a Bíróság egyetért álláspontommal, és már önmagában a meghosszabbítást is a KHV-irányelv értelmében vett projektnak kell tekinteni, vagy ha a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) arra a következtetésre jut, hogy a meghosszabbítás a megerősítő intézkedésekkel együtt egyetlen projektet képez, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében is projektről van szó. Azonban még ha nincs is szó a KHV-irányelv szerinti projektről, ez nem zárja ki az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének alkalmazását.

171. Így a Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy nem mentesíthetők a hatásvizsgálati kötelezettség alól a projektek bizonyos kategóriái olyan kritériumok alapján, amelyek alkalmatlanok annak biztosítására, hogy a tervek vagy projektek valószínűleg nem lesznek jelentős hatással a védett természeti területekre.⁸⁰ A nemzeti jogban előírt különböző mentességek ezt követő vizsgálata során a Bíróság nem vizsgálta meg részletesen, hogy azok a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett projektekre vonatkoznak-e. A mentességeknek az érintett tevékenységek tekintetében történő elutasításához valójában elegendő volt a védett természeti területekre gyakorolt jelentős hatás lehetősége.⁸¹

172. A projekt fogalmának a KHV-irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontjában szereplő meghatározása ez alapján nem határolja körül kimerítően az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata szerinti projektfogalmat. Inkább az a döntő, hogy az érintett tevékenység jelentős hatással lehet-e valamely védett természeti területre.

173. Ezért különösen az azzal kapcsolatban fennmaradó kockázat, hogy az erőművek egyikében bekövetkező súlyos baleset hátrányosan fog befolyásolni védett természeti területeket, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében vett projekt fennállásának megállapítása mellett szól. Ezen túlmenően a hűtés működtetése adott esetben káros hatást gyakorolhat különösen azokra a halakra és körszájúakra,⁸² amelyekre tekintettel Belgium és Hollandia a Scheldét védelemben részesítette. A rendelkezésre álló információk alapján nem zárható ki, hogy emellett további kedvezőtlen hatások is előfordulhatnak.

174. A nyolcadik kérdés a) pontjára következésképpen azt a választ kell adni, hogy a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását akkor is az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében vett projektnak kell tekinteni, ha e meghosszabbítás sem önmagában, sem a létesítmény megerősítésére irányuló munkálatokhoz való kapcsolódása alapján nem minősül a KHV-irányelv értelmében vett projektnak.

79 Lásd: 2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet (C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 65. és 66. pont); a Waddenvereniging és Vogelbeschermingsvereniging ügyre vonatkozó indítványom (C-127/02, EU:C:2004:60, 31. pont); a Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai egyesített ügyekre vonatkozó indítványom (C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:622, 114–118. pont).

80 2006. január 10-i Bizottság kontra Németország ítélet (C-98/03, EU:C:2006:3, 41. pont). Lásd még: 2011. május 26-i Bizottság kontra Belgium ítélet (C-538/09, EU:C:2011:349, 41. pont).

81 2006. január 10-i Bizottság kontra Németország ítélet (C-98/03, EU:C:2006:3, 42–44. pont). Lásd továbbá: 2018. november 7-i Coöperatie Mobilisation for the Environment és társai ítélet (C-293/17 és C-294/17, EU:C:2018:882, 67. pont).

82 Lásd: 2017. április 26-i Bizottság kontra Németország („Moorburg”) ítélet (C-142/16, EU:C:2017:301, 30. pont).

2. A nyolcadik kérdés b) pontjáról – jogalkotási aktus

175. A nyolcadik kérdés b) pontja arra a körülményre vonatkozik, hogy a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását jogalkotási aktus rendeli el.

176. Ez azonban nem kérdőjelezi meg az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének alkalmazását. E rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy ennek alapján a nemzeti hatóság – ideértve a jogalkotót is – nem engedélyezhet valamely tervet vagy projektet, anélkül hogy megbizonyosodott volna arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét.⁸³

3. A nyolcadik kérdés c) pontjáról – Doel 1 és Doel 2

177. A nyolcadik kérdés b) pontjára adandó válaszból az következik a nyolcadik kérdés c) pontját illetően, hogy az a) és a b) pontban megfogalmazott kérdésre adandó válasz nem alakul eltérően a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű tekintetében.

4. A nyolcadik kérdés d) pontjáról – az ellátás biztonságával kapcsolatos kivétel

178. A Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) végül azt a kérdést veti fel a nyolcadik kérdés d) pontjában, hogy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alapján az ellátás biztonságához kapcsolódó okokból elhalasztható-e a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés befejezése.

179. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének első albekezdése értelmében a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános koherenciájának megóvása érdekében, amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okra, köztük társadalmi vagy gazdasági jellegű okokra is figyelemmel – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy projektet.

a) Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdése alkalmazásának feltételei

180. A kérdés tehát azon az előfeltevésen alapul, hogy a hatások vizsgálata kedvezőtlen eredménnyel zárult. Ha ugyanis a hatások vizsgálata kedvező eredménnyel zárult volna, a projekt már az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének második mondata alapján jóváhagyható lenne.

181. Ezenfelül az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdését – mint a 6. cikk (3) bekezdésének második mondatában felsorolt jóváhagyási kritériumoktól eltérést engedő rendelkezést – szigorúan kell értelmezni, és az csak azt követően alkalmazható, hogy a terv vagy a projekt hatásait az említett (3) bekezdés rendelkezéseinek megfelelően vizsgálták.⁸⁴ A hatások ismerete a kérdéses területre vonatkozó megőréssel kapcsolatos célkitűzések tekintetében ugyanis elengedhetetlen előfeltétele az említett irányelv 6. cikke (4) bekezdése alkalmazásának, mivel ezen elemek hiányában az említett eltérő rendelkezés semmilyen alkalmazási feltétele nem értékelhető. Az esetleges nyomós közérdeken

⁸³ 2012. február 16-i Solvay és társai ítélet (C-182/10, EU:C:2012:82, 69. és 70. pont); a 2012. szeptember 11-i Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias és társai ítélet (C-43/10, EU:C:2012:560, 100. és azt követő pontok) szintén egy projekt törvény általi engedélyezésére vonatkozott.

⁸⁴ 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet (C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország („Białowieża-erdő”) ítélet (C-441/17, EU:C:2018:255, 189. pont).

alapuló kényszerítő okoknak és a kevésbé káros alternatívák fennállásának a vizsgálata ugyanis a mérlegelt terv vagy projekt által a terület tekintetében okozott veszélyekhez viszonyított mérlegelést tesz szükségessé. Egyébként az esetleges kiegyenlítő intézkedések jellegének meghatározása érdekében pontosan meg kell határozni az érintett terület tekintetében fennálló veszélyeket.⁸⁵

182. A Verfassungsgerichtshofnak (alkotmánybíróság) ennél fogva azt kell először megvizsgálnia, hogy a két atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról szóló törvény elfogadása keretében készített tanulmányok és lefolytatott meghallgatások megfelelnek-e az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti hatásvizsgálattal kapcsolatos követelményeknek.

183. Amennyiben elvégezték a szükséges vizsgálatokat, úgy meg lehet vizsgálni, hogy a villamosenergia-ellátás biztonsága nyomós közérdeken alapuló kényszerítő oknak minősül-e a védett természeti területek tekintetében fennálló veszélyekhez képest.

b) A villamosenergia-ellátás biztonsága

184. Ami a villamosenergia-ellátás biztonságához fűződő közérdeket illeti, ez az EUMSZ 194. cikk (1) bekezdésének b) pontja alapján az Unió energiapolitikájának egyik célja. Az EUMSZ 194. cikk (2) bekezdése alapján a tagállamok főszabály szerint maguk választhatnak a különböző energiaforrások között és határozhatják meg energiaellátásuk általános szerkezetét.

185. Ennek megfelelően a Bíróság a tőke szabad mozgásának alkalmazási körében a kőolaj-, a távközlési, és a villamosenergia-ágazat vonatkozásában többek között elismerte, hogy válsághelyzetben az ezen árukkal való ellátás vagy e szolgáltatások nyújtása biztonságának garantálása a szóban forgó tagállam területén közbiztonságon alapuló indoknak minősülhet, amely ily módon igazolhatja valamely alapszabadság korlátozását.⁸⁶

186. A közbiztonságra azonban csak a minimális ellátás biztosításával kapcsolatban lehet hivatkozni.⁸⁷ A közbiztonság követelményeit – különösen a tőke szabad mozgásának alapvető szabadságától való eltérés igazolásakor – ugyanis szigorúan kell értelmezni, oly módon, hogy azok tartalmát az egyes tagállamok ne határozhatják meg egyoldalúan az uniós intézmények ellenőrzése nélkül. Ekképpen a közbiztonságra kizárólag alapvető társadalmi érdeket érintő, valós és kellően komoly fenyegetés esetében lehet hivatkozni.⁸⁸

187. E megfontolások főszabály szerint az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdésére is alkalmazhatók. Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy e rendelkezés a tőke szabad mozgását illetően az EUMSZ 65. cikk (1) bekezdésében meghatározott kivételektől eltérően kifejezetten magában foglalja a gazdasági és társadalmi jellegű okokat is.

188. Ebből következően nemcsak a minimális ellátás jöhet szóba nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okként, hanem általánosan a kereslet kielégítésére alkalmas mértékű ellátás is. A közbiztonságra azonban csak a minimális ellátás biztosításához fűződő érdekekkel kapcsolatban lehet hivatkozni.

85 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet (C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 61. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2018. április 17-i Bizottság kontra Lengyelország („Białowieża-erdő”) ítélet (C-441/17, EU:C:2018:255, 191. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

86 2003. május 13-i Bizottság kontra Spanyolország ítélet (C-463/00, EU:C:2003:272, 71. pont); 2009. március 26-i Bizottság kontra Olaszország ítélet (C-326/07, EU:C:2009:193, 69. pont).

87 1984. július 10-i Campus Oil és társai ítélet (72/83, EU:C:1984:256, 35. és 47. pont); 2002. június 4-i Bizottság kontra Franciaország ítélet (C-483/99, EU:C:2002:327, 47. pont); 2002. június 4-i Bizottság kontra Belgium ítélet (C-503/99, EU:C:2002:328, 46. pont).

88 2000. március 14-i Église de scientologie ítélet (C-54/99, EU:C:2000:124, 17. pont); 2002. június 4-i Bizottság kontra Franciaország ítélet (C-483/99, EU:C:2002:327, 48. pont); 2002. június 4-i Bizottság kontra Belgium ítélet (C-503/99, EU:C:2002:328, 47. pont).

189. Ez a villamosenergia-ellátás biztonságához fűződő általános érdek és a minimális ellátáshoz fűződő különös érdek közötti különbségtétel különösen azért bír jelentőséggel, mert az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdése értelmében kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos okokra lehet hivatkozni, amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál. Nyomós közérdeken alapuló egyéb kényszerítő okokra csak a Bizottság véleményének kikérését követően lehet hivatkozni.

190. Az említett rendelkezéssel kapcsolatban a Bíróság már megállapította, hogy az energiával kapcsolatos ellátásbiztonság, a konkrét ügyben a kőszénrel való ellátás, nem tartozik az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdése második albekezdésének hatálya alá.⁸⁹ Ezt úgy értelmezem, hogy a Bíróság ezt csak az ellátás biztonságához fűződő általános érdekre értette, amely nem éri el a közbiztonság biztosításához fűződő érdek szintjét.

191. Amint már megállapítást nyert, a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) által említett különböző védett természeti területeken elsődleges fontosságú élőhelyek vannak jelen,⁹⁰ és nem tűnik eleve kizártnak, hogy ezeket az erőművek is hátrányosan befolyásolhatják. A Verfassungsgerichtshofnak (alkotmánybíróság) már csak ezért is meg kell vizsgálnia, hogy a vita tárgyát képező két atomerőmű üzemeltetése csak az ellátás biztonságához fűződő általános érdeket szolgálja-e, vagy a minimális ellátás biztosításához is szükséges. Az első esetben az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének alkalmazásához ki kell kérni a Bizottság véleményét.

192. E vizsgálatot ezen túlmenően azért is el kell végezni, mert az alternatív megoldás hiányával kapcsolatos követelmények eltérőek lehetnek attól függően, hogy a minimális ellátás biztosításához fűződő nyomósabb érdek vagy az ellátás biztonságához fűződő kevésbé nyomós általános érdek áll-e fenn.

193. Indokoltnak tűnik ugyanis, hogy valamely tagállam biztosítani szeretné a minimális ellátást saját területén.⁹¹ Nem elvárhatóan viszont, hogy a tagállamok az ellátás biztonságához fűződő általános érdeket illetően a villamos energia behozatalának lehetőségét vegyék igénybe.⁹²

c) Közbenső következtetés

194. A nyolcadik kérdés d) pontjára tehát azt a választ kell adni, hogy a villamos energiával való minimális ellátás biztosításához fűződő közérdek az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdése értelmében vett, a közbiztonsággal kapcsolatos oknak minősül, míg a villamosenergia-ellátás biztonságához fűződő, szélesebb körű közérdeket a 6. cikk (4) bekezdésének első albekezdése értelmében vett gazdasági jellegű oknak kell tekinteni.

⁸⁹ 2011. november 24-i Bizottság kontra Spanyolország („Alto Sil/spanyol barnamedve”) ítélet (C-404/09, EU:C:2011:768, 193. és 195. pont). Lásd továbbá az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alapján a Prosper Haniel bányáról adott 2004. április 24-i bizottsági véleményt (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/prosper_haniel_de.pdf).

⁹⁰ Lásd a fenti 25. pontot.

⁹¹ Lásd: a 86. és 87. lábjegyzetben hivatkozott ítéletek.

⁹² Lásd ebben az értelemben többek között: 2017. december 20-i Eni és társai ítélet (C-226/16, EU:C:2017:1005, 45. pont); 2018. március 20-i Bizottság kontra Ausztria ítélet (C-187/16, EU:C:2018:194, 87. pont).

G. A Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról szóló törvény joghatásainak fenntartásáról

195. Az eddigi megállapítások alapján fennállnak azt alátámasztó támpontok, hogy a Doel 1 és a Doel 2 atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbításáról szóló törvény elfogadása során megsértették a jelen indítványban vizsgált rendelkezéseket, és hogy a villamosenergia-ellátás biztonsága vagy a jogbiztonság mindezt nem igazolja. Mindazonáltal nem tartom kizártnak, hogy ebben az esetben lehetséges lenne fenntartani az említett törvény joghatásait. Ennek alapját az az ítélkezési gyakorlat képezi, amelyet a Bíróság a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv megsértésével elfogadott intézkedések fenntartásával kapcsolatban dolgozott ki.

1. A stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv alkalmazási körében született ítélkezési gyakorlatról

196. A stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv alkalmazási körében a Bíróság lehetségesnek tekintette a nyomós közérdek figyelembevételét az intézkedések környezeti vizsgálatára vonatkozó rendelkezésekbe ütköző eljárásjogi jogsértések következményeivel összefüggésben. Ennek alapját az képezi, hogy a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv, akárcsak az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény, valamint a KHV-irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv, nem ír elő az e következményekre vonatkozó rendelkezéseket.⁹³

197. Ezért a környezeti vizsgálat valamely konkrét tevékenységről történő határozathozatal előtti elvégzésére vonatkozó kötelezettség megsértése miatt indítható keresetekre vonatkozó eljárási módok az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvére is figyelemmel a tagállamok eljárási autonómiájába tartoznak.⁹⁴

198. A tényleges érvényesülés elvének követelményei ebben az esetben a tagállamokat az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében előírt jóhiszemű együttműködés elve alapján terhelő azon kötelezettségből erednek, hogy kötelesek az uniós jog megsértéséből eredő jogellenes következményeket megszüntetni.⁹⁵ Következésképpen az ilyen ügyekben eljáró bíróságok kötelesek a nemzeti joguk alapján megtenni a környezeti vizsgálat lefolytatására irányuló kötelezettség megsértésével elfogadott határozat felfüggesztésére vagy megsemmisítésére irányuló intézkedéseket.⁹⁶ A környezeti vizsgálatra vonatkozó bármely szabályozás alapvető célkitűzését figyelmen kívül hagyná ugyanis, ha az ilyen ügyekben eljáró nemzeti bíróságok az ilyen keresetek keretében és az eljárási autonómia korlátai között nem tennék meg a nemzeti jogukban előírt, annak megakadályozására alkalmas intézkedéseket, hogy az érintett tevékenységet környezeti vizsgálat hiányában végre lehessen hajtani.⁹⁷

199. Az ilyen határozatok felfüggesztésére vagy megsemmisítésére irányuló intézkedéseket ezen túlmenően a Charta 47. cikkének első bekezdése által biztosított hatékony jogvédelemhez való alapvető jog anyagi jogi dimenziója is szükségessé teszi. Ezen alapvető jogot ugyan többnyire annak eljárásjogi követelményei miatt alkalmazzák, ezek azonban csak a *hatékony* jogorvoslat biztosítására irányuló cél elérésének eszközei. A jogorvoslat azonban csak akkor hatékony, ha a jogsértések megállapítása megfelelő következményekkel jár.⁹⁸ Ezzel aligha lenne összeegyeztethető, ha a megtámadott jogi aktusok jogsértések esetén is korlátlanul alkalmazandóak maradnának.

93 A KHV-irányelvvvel kapcsolatban: 2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet (C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 34. pont).

94 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 67. pont); 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 45. pont).

95 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

96 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 65. pont); 2008. július 3-i Bizottság kontra Írország ítélet (C-215/06, EU:C:2008:380, 59. pont); 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 46. pont); 2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet (C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 35. pont).

97 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 46. és 47. pont).

98 Lásd például: EJEB, 1997. március 19., Hornsby kontra Görögország ítélet (18357/91. sz., CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, 40. és 41. pont); 2004. április 8., Assanidze kontra Grúzia ítélet (71503/01. sz., CE:ECHR:2004:0408JUD007150301, 181. és 182. pont).

200. Ennek megfelelően már megállapítottam, hogy főszabályként a létesítmény üzemelésének leállítása szükséges, ha annak engedélyét a KHV-irányelv megsértése miatt visszavonják vagy felfüggesztik.⁹⁹ És nyilvánvalóan a Bíróság is abból indul ki, hogy egy ilyen megállapításnak ez a jellemző következménye.¹⁰⁰

201. Mindazonáltal a Bíróság az Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítéletben megállapította, hogy a nemzeti bíróság számára – figyelembe véve a környezetvédelemhez kapcsolódó kényszerítő indok fennállását – kivételesen engedélyezhető azon nemzeti rendelkezés alkalmazása, amely feljogosítja őt a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv megsértése miatt általa megsemmisített nemzeti aktus bizonyos joghatásainak fenntartására.¹⁰¹

202. Az Association France Nature Environnement ítéletben a Bíróság egyenesen úgy értelmezte a korábbi ítéletet, hogy esetről esetre és kivételesen el kívánta ismerni a nemzeti bíróság azon lehetőségét, hogy megváltoztassa az uniós joggal összeegyeztethetetlennek ítélt nemzeti rendelkezés megsemmisítésének joghatásait.¹⁰² Ez az értelmezés mindazonáltal tévesnek tűnik számomra annyiban, amennyiben ellentétben állhat az állandó ítélkezési gyakorlattal, amely szerint *kizárólag* a Bíróság függesztheti fel átmenetileg az elsődlegesen alkalmazandó uniós jog időbeli alkalmazását.¹⁰³

203. Az Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet ténylegesen kizárólag olyan esetekre vonatkozik, amelyekben a nemzeti intézkedések nem tartalmilag ellentétesek az uniós joggal, hanem csak a környezeti vizsgálatra vonatkozó szabályok megsértésével fogadták el azokat. Ezen intézkedések tehát nem azért nem alkalmazhatók, mert ellentétesek a magasabb rendű uniós joggal. Azok inkább *eljárási hibában* szenvednek, amelynek következményei – amint megállapítást nyert – nincsenek kifejezetten szabályozva. Ez magyarázza azt a mozgásteret, amelyet a Bíróság a nemzeti bíróságoknak biztosított. Végeredményben pedig a Bíróság az Association France Nature Environnement ítéletben sem ment ennél messzebb.

204. A Bíróság eredetileg¹⁰⁴ csak a nitrátokról szóló irányelv¹⁰⁵ helyes átültetésére irányuló intézkedések joghatásainak fenntartását tette lehetővé ennek keretében, és később kiterjesztette ezt az uniós jog környezetvédelem terén történő átültetésének összes esetére.¹⁰⁶ Ezenfelül ezen ítélkezési gyakorlat úgy értelmezhető, hogy a kedvezőtlen környezeti hatások elkerülése az uniós jog környezetvédelem terén történő átültetésétől függetlenül igazolhatja a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv megsértésével elfogadott intézkedések joghatásainak fenntartását.¹⁰⁷

205. Meg kell tehát állapítani, hogy a nemzeti bíróság számára – figyelembe véve a környezetvédelemhez kapcsolódó kényszerítő indok fennállását – kivételesen engedélyezhető azon nemzeti rendelkezés alkalmazása, amely feljogosítja őt a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv eljárásjogi követelményeinek megsértése miatt általa megsemmisített nemzeti aktus bizonyos joghatásainak fenntartására.

99 A Comune di Corridonia és társai egyesített ügyekre vonatkozó indítványom (C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:249, 41. pont).

100 2004. január 7-i Wells ítélet (C-201/02, EU:C:2004:12, 58. pont).

101 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 58. pont).

102 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet (C-379/15, EU:C:2016:603, 34. pont).

103 1990. május 17-i Barber ítélet (C-262/88, EU:C:1990:209, 41. pont); 2010. szeptember 8-i Winner Wetten ítélet (C-409/06, EU:C:2010:503, 67. pont); 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet (C-379/15, EU:C:2016:603, 33. pont).

104 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 59. pont).

105 A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK tanácsi irányelv (HL 1991. L 375., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 2. kötet, 68. o.).

106 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet (C-379/15, EU:C:2016:603, 39. pont).

107 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 57. és 58. pont); 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet (C-379/15, EU:C:2016:603, 34–36. pont).

2. A más környezeti vizsgálatokra való alkalmazásról

206. Ezen ítélkezési gyakorlat jelen eljárásbeli alkalmazása jelentős mértékben kiterjesztené azt.

207. E kiterjesztés hosszú távon aligha lehetne az Espooi Egyezmény és az Aarhusi Egyezmény, valamint a KHV-irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv eljárásjogi követelményeire korlátozható. Ellenkezőleg, az számos uniós jogi eljárási szabály esetében szóba jönne. Ezen túlmenően a lehetséges igazoló okok köre a környezetvédelmen messze túlmutató *egyéb közérdekekre* is kiterjedne, ha elegendőnek tekintjük az ellátás biztonságát vagy a jogbizonytalanság elkerülését.

208. Rendszerint hiányozna azonban a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv hatálya alá tartozó tervek és programok fenntartása alapjának egy része. Ezen intézkedésektől eltérően ugyanis az egyedi határozatok főszabály szerint nem hagynak hátra joghézagot¹⁰⁸ megsemmisítésük vagy felfüggesztésük esetén. Rendszerint csak az engedély szűnik meg, ami miatt a kérdéses tevékenység nem végezhető.

209. Az ilyen határozatok tartalma mindazonáltal nem feltétlenül ellentétes az uniós joggal, ha azokat az uniós jogi eljárási szabályok megsértésével hozták meg. Ezért az uniós joggal nem ellentétes, hogy a nemzeti jogszabályok bizonyos esetekben lehetővé tegyék az uniós jog értelmében szabálytalan műveletek vagy aktusok szabályossá tételét.¹⁰⁹

210. E lehetőségre tekintettel egyes esetekben aránytalan lehet egy eljárási hiba megállapítása miatt a hibával érintett határozat joghatásait megszüntetni, miáltal a megfelelő tevékenység legalább átmenetileg nem végezhető tovább. Inkább az lehet szükséges, hogy az egymással ellentétes érdekeket mérlegeljék és bizonyos esetekben a határozat joghatásait annak utólagos szabályossá tételéig fenntartsák.

211. Ennek során azonban nagy visszafogottságot kell tanúsítani.

212. Már az utólagos szabályossá tétel lehetősége is kivételes esetekre korlátozódik, és nem biztosíthat alkalmat az uniós jog szabályainak megkerülésére vagy alkalmazásának mellőzésére.¹¹⁰ A szabályok megkerülésétől azonban akkor kellene csak igazán tartani, ha az eljárási hiba elkövetésével meghozott határozatok joghatásait már a szabályossá tétel előtt túl nagyvonalúan tartanánk fenn.

213. Ezen túlmenően azt is biztosítani kell, hogy a szükséges környezeti hatásvizsgálat nélkül meghozott határozat joghatásainak fenntartása ne járjon éppen olyan környezeti károkkal, amelyek megelőzésére a környezeti hatásvizsgálat irányul.

214. Következésképpen az ilyen határozat joghatásai csak annyiban tarthatók fenn, amennyiben a rendelkezésre álló információk és az alkalmazandó rendelkezések alapján nagy valószínűséggel abból kell kiindulni, hogy a határozat a környezeti hatásvizsgálat pótlását követően azonos formában megerősítést nyer. Ha viszont észszerű kétségek állnak fenn e megerősítést illetően, kizártnak kell lennie a joghatások fenntartásának. E vizsgálat szempontjából az adott tevékenység végzésének anyagi jogi feltételei irányadóak, a jelen ügyben az atomerőművek működésére vonatkozó alkalmazandó rendelkezések mellett például az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke is.

108 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 56. pont); 2016. július 28-i Association France Nature Environnement ítélet (C-379/15, EU:C:2016:603, 38. pont).

109 2008. július 3-i Bizottság kontra Írország ítélet (C-215/06, EU:C:2008:380, 57. pont); 2013. január 15-i Križan és társai ítélet (C-416/10, EU:C:2013:8, 87. pont); 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 36. pont); 2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet (C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 37–43. pont).

110 2008. július 3-i Bizottság kontra Írország ítélet (C-215/06, EU:C:2008:380, 57. pont); 2013. január 15-i Križan és társai ítélet (C-416/10, EU:C:2013:8, 87. pont); 2016. november 17-i Stadt Wiener Neustadt ítélet (C-348/15, EU:C:2016:882, 36. pont); 2017. július 26-i Comune di Corridonia és társai ítélet (C-196/16 és C-197/16, EU:C:2017:589, 38. pont).

215. A joghatások fenntartása ezenkívül nem eredményezheti további befejezett tények létrejöttét például azért, hogy a projektfejlesztők további beruházásokat hajtanak végre, vagy további környezeti károkat okoznak.

216. A befejezett tények ugyanis csökkentik az utólagos környezeti hatásvizsgálat hatékonyságát. A vizsgálat fő funkciója megfelelő idejű alkalmazás esetén a projektről való döntéshozatal olyan irányba történő befolyásolása, hogy lehetőség szerint minimálisak legyenek a környezeti károk. A vizsgálatot ezért az Aarhusi Egyezmény 6. cikkének (4) bekezdése és a KHV-irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alapján a lehető legkorábban kell elvégezni, amikor még minden lehetőség nyitva áll. Ha a vizsgálatot csak utólag végzik el, e funkció már csak rendkívül korlátozott mértékben valósulhat meg, mert már sok határozat megszületett. E határozatoknak a pótoltt vizsgálatra tekintettel történő módosítása még kevésbé vonzó, ha azokat már ténylegesen végrehajtották.

217. Ezért csak annyiban jöhet szóba a környezeti hatásvizsgálatra vonatkozó rendelkezések hatékony végrehajtásához fűződő érdek és a határozat joghatásainak fenntartásához fűződő érdekek közötti mérlegelés, amennyiben a megtámadott határozat megerősítéséből kell kiindulni, és nem kerül sor további befejezett tények létrehozására.

218. Nem lenne meglepő, ha a Verfassungsgerichtshof (alkotmánybíróság) az alapeljárásban ilyen mérlegelést végezne, mivel egy már körülbelül 40 éve végzett tevékenység folytatásáról van szó.

219. Ami magát a mérlegelést illeti, figyelembe kell venni, hogy különösen az ellátás biztonságához fűződő érdek a nagyobb súllyal figyelembe veendő közbiztonság körébe sorolandó minimális ellátás már ismertett szűkebb területére vagy a gazdasági érdekek körébe sorolandó általános ellátásbiztonság tágabb területére tartozik-e. A gazdasági érdekek kisebb súllyal esnek latba.¹¹¹

220. Összefoglalva ezért megállapítható, hogy a nemzeti bíróságok kivételesen átmenetileg fenntarthatják a környezeti hatásvizsgálat lefolytatására irányuló uniós jogi kötelezettség megsértésével elfogadott határozat joghatásait, amennyiben

- e határozatot utólag a lehető leghamarabb szabályossá teszik az eljárási hiba orvoslása útján,
- a rendelkezésre álló információk és az alkalmazandó rendelkezések alapján nagy valószínűséggel abból kell kiindulni, hogy a határozat a szabályossá tételt követően azonos formában megerősítést nyer,
- lehetőség szerint nem kerül sor további befejezett tények létrehozására, és
- a joghatások fenntartásához fűződő nyomós közérdekek háttérbe szorítják a környezeti hatásvizsgálat lefolytatására irányuló kötelezettség hatékonyságához fűződő érdeket és a hatékony jogvédelemhez való alapvető jogot.

VI. Végkövetkeztetések

221. Mindezek alapján azt javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen határozzon:

- 1) Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem második, negyedik és hetedik kérdésére azt a választ kell adni, hogy az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló 2011/92/EU irányelv 1. cikkének (4) bekezdése alapján ezen irányelv hatálya alól csak azok a projektek vannak kizárva, amelyek részleteit különleges jogszabály határozza meg, és így ugyanezen

¹¹¹ A stratégiai környezeti vizsgálatot illetően: 2012. február 28-i Inter-Environnement Wallonie és Terre wallonne ítélet (C-41/11, EU:C:2012:103, 57. pont). Lásd egyébként a fenti 186–190. pontot.

irányelv célja a jogalkotási folyamaton keresztül megvalósul. A nemzeti bíróság feladata – mind az elfogadott jogszabály tartalmának, mind az annak elfogadásához vezető jogalkotási folyamat egészének és különösen az előkészítő iratoknak és a parlamenti vitáknak a figyelembevételével – annak vizsgálata, hogy a jogszabály egy projektre vonatkozó engedéllyel esik-e egy tekintet alá, és hogy a jogalkotási folyamatban megvalósul-e az irányelv célja.

- 2) Az első kérdésre, a harmadik kérdés a) pontjára, az ötödik kérdés a) pontjára és a hatodik kérdés a) pontjának első részkérdésére azt a választ kell adni, hogy a 2011/92 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti projektfogalom az eddigi ítélkezési gyakorlattal ellentétben a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő meghosszabbítását is magában foglalja.

Arra az esetre, ha a Bíróság az atomerőművekben megvalósított villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását illetően fenntartja a 2011/92 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti projektfogalom általa elfogadott értelmezését, azt javaslom a Bíróságnak, hogy állapítsa meg, hogy az irányelv mégis alkalmazandó az ilyen meghosszabbításra, mert annak esetében az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló Espooi Egyezmény 1. cikkének (v) pontja és I. függeléke, valamint a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhusi Egyezmény 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja és I. melléklete értelmében vett tevékenységről, illetve projektről van szó.

Függetlenül attól, hogy a Bíróság elfogadja-e a 2011/92 irányelv 1. cikke (2) bekezdése a) pontjának a nemzetközi joggal összhangban álló értelmezésére vagy a tevékenységnek és projektnek az Espooi Egyezmény, illetve az Aarhusi Egyezmény szerinti fogalmának közvetlen alkalmazására vonatkozó javaslatokat, a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítása az 1. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett projekt engedélyezésének minősül, ha ehhez a létesítmény megváltoztatására vagy bővítésére irányuló munkálatok vagy beavatkozások engedélyezése kapcsolódik.

- 3) A hatodik kérdés a) pontjának második részkérdésére azt a választ kell adni, hogy a kereskedelmi célú atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának tíz évvel történő, építési jellegű megerősítő intézkedésekkel összekapcsolt meghosszabbítását egy atomerőmű megváltoztatásaként környezeti hatásvizsgálatnak kell alávetni a 2011/92 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése és I. mellékletének 2. b) pontjával összefüggésben értelmezett 24. pontja alapján, ha a meghosszabbítás nem tekinthető már önmagában is az I. melléklet 2. b) pontja szerinti projekt engedélyezésének.

A hatodik kérdés b) pontjára azt a választ kell adni, hogy az egyes atomerőművek által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának építési jellegű megerősítő intézkedésekkel összekapcsolt meghosszabbításáról hozandó határozat esetében a nyilvánosság részvételét a 2011/92 irányelv 6. cikkének (4) bekezdése alapján a lehető legkorábban kell biztosítani, amikor még minden lehetőség nyitva áll, vagyis még mielőtt a meghosszabbításról a határozatot meghozzák.

- 4) A harmadik kérdés c) pontjára, az ötödik kérdés c) pontjára, a hatodik kérdés d) pontjára és a kilencedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/92 irányelv 2. cikkének (4) bekezdése lehetővé teszi a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszaka meghosszabbításának a környezeti hatásvizsgálati kötelezettség alóli mentesítését, ha egyéb vizsgálati módot kell alkalmazni az érintett tagállam életbevágó érdekét, például a villamosenergia-ellátás biztonságát vagy a jogbiztonságot fenyegető súlyos és közvetlen veszély elhárításához, és a 2. cikk (4) bekezdésének b) és c) pontja alapján sor kerül az érintett nyilvánosság és a Bizottság tájékoztatására. A 2. cikk (4) bekezdése ellenben nem teszi lehetővé a 7. cikk szerinti országhatáron áterjedő környezeti hatásvizsgálat mellőzését.

5) A nyolcadik kérdés a) pontjára azt a választ kell adni, hogy a valamely atomerőmű által megvalósított ipari villamosenergia-termelés időszakának meghosszabbítását akkor is a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében vett projektnek kell tekinteni, ha e meghosszabbítás sem önmagában, sem a létesítmény megerősítésére irányuló munkálatokhoz való kapcsolódása alapján nem minősül a KHV-irányelv értelmében vett projektnek.

A nyolcadik kérdés b) pontjára azt a választ kell adni, hogy a 92/43 irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján a nemzeti hatóság – ideértve a jogalkotót is – nem engedélyezhet valamely tervet vagy projektet, anélkül hogy megbizonyosodott volna arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét.

A nyolcadik kérdés d) pontjára azt a választ kell adni, hogy a villamos energiával való minimális ellátás biztosításához fűződő közérdek a 92/43 irányelv 6. cikke (4) bekezdésének második albekezdése értelmében vett, a közbiztonsággal kapcsolatos oknak minősül, míg a villamosenergia-ellátás biztonságához fűződő, szélesebb körű közérdeket a 6. cikk (4) bekezdésének első albekezdése értelmében vett gazdasági jellegű oknak kell tekinteni.

6) A nemzeti bíróságok kivételesen átmenetileg fenntarthatják a környezeti hatásvizsgálat lefolytatására irányuló uniós jogi kötelezettség megsértésével elfogadott határozat joghatásait, amennyiben

- e határozatot utólag a lehető leghamarabb szabályossá teszik az eljárási hiba orvoslása útján,
- a rendelkezésre álló információk és az alkalmazandó rendelkezések alapján nagy valószínűséggel abból kell kiindulni, hogy a határozat a szabályossá tételt követően azonos formában megerősítést nyer,
- lehetőség szerint nem kerül sor további befejezett tények létrehozására, és
- a joghatások fenntartásához fűződő nyomós közérdekek háttérbe szorítják a környezeti hatásvizsgálat lefolytatására irányuló kötelezettség hatékonyságához fűződő érdeket és a hatékony jogvédelemhez való alapvető jogot.

7) A harmadik kérdés b) pontjára, az ötödik kérdés b) pontjára, a hatodik kérdés c) pontjára és a nyolcadik kérdés c) pontjára azt a választ kell adni, hogy nem befolyásolja az előzetes döntéshozatal iránti kérelem megválaszolását, hogy a Doel 1 atomerőmű esetében a 2015. június 28-i törvény végrehajtását szolgáló közigazgatási aktusokat kell elfogadni, a Doel 2 atomerőmű esetében azonban nem.